

DARBININKAS

Vol. LXXXIV, Nr. 28
Liepa - July 23, 1999 Penktadienis-Friday

PERIODICALS
Postage paid at Brooklyn, N.Y.

341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

Kaina
\$ 1.00

LIETUVOJE
ir apie
LIETUVĄ

- **Suvalkijos žemdirbiai** ir Marijampolės cukraus fabriko darbuotojai baigė savaitę trukusią protesto akciją ir "Via Baltica" kelio blokadą. Liepos 16 d. piketas nebevyko. Piketuotojus nuramino Žemės ūkio ministerijos patikinimas, kad šiais metais pagal kvotą bus supirkti visi cukriniai runkeliai. Taip pat nebus trukdoma patiems fabriko darbuotojams imtis jo savinimo reikalų. Iš viso Marijampolės cukraus fabrikas turi 37,3 mln. litų skolų.

- **Kupiškyje liepos 16 d.** prasidėjo 470-ojo jubiliejaus šventė. Pavaikare surengta dailininkų tėviškėnų paroda Kupiškio etnografijos muziejuje. Vėliau prasidėjo sutartinų ir tautinio kostiumo vakaras bei kaimiškos muzikos koncertas "Šerifo atostogos". 470-ąjį Kupiškio gimtadienį kartu su jo gyventojais pažymėjo ir svečiai iš užsienio: įvairiuose koncertuose, vakaronėse, susijungusiose dalyvavo įvairių Latvijos, Ukrainos, Rusijos regionų kolektyvai, savivaldos atstovai bei Lietuvos tautinių mažumų folkloro grupės.

- **Lietuvos Respublikos Prezidentas** Valdas Adamkus pasveikino Amerikoje gyvenanti poetą Alfonsą Nvka-Niliūną 80-ties metų jubiliejaus proga. "Jūsų kūrybinė bei asmeninė biografija, tiesioginis sąlytis su tragiškiausiais amžiaus įvykiais, tautos bei valstybės istorija pelnytai laikomi šviesaus žmogiškumo ir ištikimos tarnystės savajai tautai pavyzdžiu", - sveikinimo telegramoje teigia Lietuvos vadovas. A. Nykos-Niliūno jubiliejui skirtas vakaras buvo surengtas Kaune, Maironio literatūros muziejuje. Čia taip pat atidaryta paroda, pasakojanti apie šio iškilaus mūsų išeivijos poeto gyvenimą ir kūrybą.

- **Antrasis Rytų ir Vidurio Europos** jaunųjų dailininkų pleneras surengtas Europos parke. Kuriamos akmens, medžio ir metalo plastinės kompozicijos papildys čia esantį skulptūrų muziejų po atviru dangumi. Europos parkas-muziejus, įkurtas 1993 metais netoli mūsų žemyno geografinio centro Vilniaus rajone Jonėikiškių kaime. Jo tikslas - meno kūriniams paženklinoti geografinį Europos centrą. 55 hektarų plote jau eksponuojama daugiau kaip 60 įvairių pasaulio šalių dailininkų sukurtų skulptūrų. Kasmet muziejų aplanko daugiau kaip 30 tūkstančių žmonių.

- **Eidamas 71-uosius metus,** liepos 15 dieną staiga mirė dailininkas Jeronimas Čiuplys. Vėlionis daugiau kaip tris dešimtmečius dirbo Lietuvos kino studijoje dailininku-statyju. Jis buvo Lietuvos dailininkų ir Lietuvos kinematografininkų sąjungų narys. J. Čiuplys buvo mokslo populiarinimo juostų dailininkas, liejo akvareles, eksponavo savo darbus respublikinėse, Baltijos šalių akvarelės parodose, taip pat Vokietijoje ir Italijoje, buvo surengęs personalinių parodų.

AMBASADORIAUS STASIO LOZORAČIO PALAIKAI PERKELIAMI Į PETRAŠIŪNŲ KAPINĖS KAUNE

Ambasadorius Stasys Lozoraitis buvo palaidotas Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserų "Dangaus Vartų" kapinėse, Putname, CT. Šią vietą pasirinko pats Lozoraitis, kada čia buvo laidojama jo teta. Jį sužavėjo šis lietuviškas kampelis už Lietuvos ribų. Pasikeitus sąlygoms Lietuvoje, jo žmona Daniela ir artimieji nutarė jo palaikus perkelti į Lietuvą.

Ambasadoriaus kūno perkėlimo iškilmės prasidėjo su šv. Mišiomis N.P.M. Seserų vienuolyno koplyčioje, 1999 m. birželio 8 d., kurias aukėjo vienuolyno kapelionas kun. Antanas Diškevičius. Jis taip pat pasakė ir šiai progai pritaikytą pamokslą. Po įžangos jis prabilo Putino žodžiais: "Vieniems - Tu didvyrių palaiminta žemė,

tą dėžę lietuviška vėliava. Kapelionas pradėjo kalbėti perlaidojimo maldas. Jį papildė seselės su giesmėmis. Pasibaigus maldoms susirinkusieji tyliai atsisveikino su Ambasadoriumi. Jo žmona Daniela su ašaromis akyse padėjo vieną raudoną rožę ant savo mylimo vyro karsto. Ses. Eugenija pakvietė visus atvykti į vienuolyno valgyklą pasidalinti prisiminimais.

Valgykloje pokalbį pravedė Angelė Baily, buvusi Stasio Lozoraičio bendradarbė. Ji papasakojo, koks ambasadorius buvo diplomatiškas ir kaip mokėjo draugauti su žmonėmis ir net su šunimis. Vieną kartą Lozoraičiai rengėsi kelionei į Italiją. Ponia Daniela paklausė: "Ar šuo važiuoja, ar aš?" Jis atsakė: "Šuo". Tada visi trys išvyko.

prisiminė Stasį Lozoraitį.

Susirinko atsisveikinti su S. Lozoraičiu apie 50 žmonių. Šalia ponios Danielos su poniomis iš Washingtono ir kitais dalyvavo Lietuvos diplomatai: JAV ambasadorius dr. Stasys Sakalauskas, J.T. ambasadorius dr. Oskaras Jusys ir patarėjas Rytis Paulauskas, gen. konsulas dr. Petras Anusas ir konsulas Darius Stanulis, seselės ir apylinkės lietuviai.

Atsisveikinimą surengė N.P.M. Seserų vienuolynas. Organizacinį darbą atliko vienuolyno viršininkė ses. Paulė Savickaitė. Virtuvės štabas, vadovaujamas ses. Olivetos, paruošė puikų maistą.

Ambasadorius Stasys Lozoraitis buvo gimęs Berlyne, Vokietijoje, 1924 m. Mokslusėjo

Ambasadoriaus a.a. Stasio Lozoraičio karstas iškeliamas iš duobės

Ald. Rygelienės nuotr.

kitiems - Tu nykštukų varginga tėvynė, o man Tu - kaip Motina, laukianti kryžkelėj su meile, paguoda, globa ir nakvynė". Toliau jis kalbėjo, kad prie jo kapo, gelėmis apsodinto, visada plevėsavo lietuviška vėliavėlė. Jį gausiai lankė vietiniai ir iš Lietuvos atvykę žmonės. Vieni fotografavosi ten, kiti meldėsi. Stasys Lozoraitis nebuvo išrinktas Lietuvos prezidentu, bet šioje Putnamo Seserų kapelio "kryžkelėje" jis jungė lietuvių į vieną.

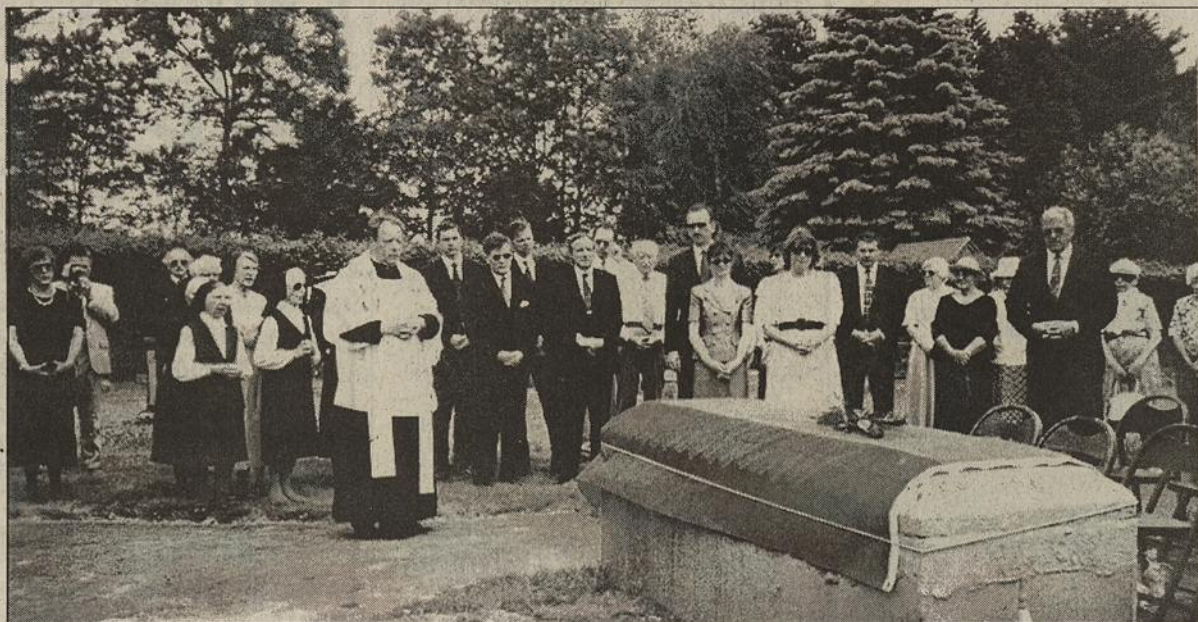
Po pamaldų seselė Paulė pakvietė pietums. Pavalgę žmonės nuvyko į "Dangaus Vartų" kapines. Ten jau stovėjo žemkasė mašina, kurios kėlimo kabeliai buvo apsupti apie cementinę karsto dėžę, laikančią medinį karstą. Visiems žmonėms susirinkus, žemkasis iš lėto pradėjo kelti dėžę į viršų. Jis padėjo tą dėžę ant žalio kilimo šalia duobės. Patarnautojai uždengė

Liudas Landsbergis papasakojo, kaip Ambasadorius mokėjo prieti prie jaunų žmonių ir su jais bendrauti. Alfonsas Petrutis pasakojo, kai jis susitiko su Lozoraičiu Romoje, dar jam esant Lietuvos atstovu prie Vatikano. Petrutis atvyko į Ambasadoriaus butą. Tada prašė, kad Alfa truputį palauktų. Tuo tarpu, betvarkant magnetofoną, juostelė nukrito ant grindų. Katė pagriebė ją vyniodama žaisti, o Alfa katę gaudyti. Įėjęs Ambasadorius žiūrė ir sako: "Maniau, kad mudu turėsime pasikalbėjimą?" Dailininkas Ignas prisiminė pokalbį savo bute su Stasiu Lozoraičiu per jo tetos Rannit laidotuves Putname. "Aš vaikščiojau su lazda. Ambasadorius priėjęs apkabino mane sakydamas "mesk tą lazda". Mudu abu turime po gerą koją, sudėjus bus dvi ir galime gerai eiti". Tada Stasio koja buvo šuns sužeista. Visi kalbėtojai šiltai

Italijoje, kur jo tėvas Stasys Lozoraitis buvo igaliotuju ministru. 1940 m. Sovietų kariuomenei užėmus Lietuvą, užsienio reikalų ministras Urbšys telegrama igaliojo Stasį Lozoraitį būti diplomatinės misijos už Lietuvos ribų "šefu". Tuo laiku Stasiui buvo tik 16 metų. Stasys dar būdamas jaunas pradėjo dirbti įvairius darbus Lietuvos pasiuntinybėje prie šv. Sosto. Jis tapo tos atstovybės viršininku 1970 m., 1987 m. pakviestas būti JAV ambasadoriumi. Washingtono, su savanorių pagalba ir pats dirbdamas ambasadoriumi, sekretoriumi valytoju ir t.t., atstatė ambasadą, iš kur ir pasitraukė į amžinybę.

Ambasadorius galės džiaugtis dvasia su visais savo tautiečiais savo numylėtos motinos žydrioje padangėje. O jo kūnas ilsėsis šalia mamos ir tėvelio Petrašiūnų kapinėse.

Juozas Rygelis

Maldomis ir giesmėmis atsisveikiname su a.a. Ambasadoriumi

Ald. Rygelienės nuotr.

MADELEINE ALBRIGHT LAIKO BALTIJOS ŠALIS SĖKMINGU PAVYZDŽIU

JAV valstybės sekretorė Madeleine Albright laikė tris Baltijos valstybes klasikiniu sėkmingos integracijos bei ūkio pertvarkymo pavyzdžiu.

Susitikime su Washingtono susirinkusiais Lietuvos, Latvijos ir Estijos užsienio reikalų ministrijų vadovais, JAV politike sakė, kad šių trijų valstybių patyrimas gali būti naudingas kitoms Rytų ir Vidurio Europos šalims, tame tarpe ir konfliktų alinamai Pietų Europai, pranešė Lietuvos ambasada Washingtono.

M. Albright susitikimas su Baltijos šalių diplomatijos vadovais buvo surengtas liepos 18 d. vykusio JAV ir Baltijos šalių Partnerystės Komisijos posėdžio išvakarėse.

Washingtono Lietuvai atstovavo užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas, Estijai - užsienio reikalų ministras Toomas Hendrik Ilves, o naują Vy-

riausybę šiuo metu formuojančiai Latvijai - užsienio reikalų ministerijos valstybės sekretorius Maris Riekstins.

Šiems pareigūnams M. Albright padėjo už jų valstybių išreikštą solidarumą su JAV ir kitomis NATO šalimis, sprendžiant Kosovo konfliktą.

Ji pažymėjo, kad Washingtonas labai vertina Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių teikiamą praktinę pagalbą, pasiūnčiant į buvusią Jugoslaviją taikos pажegas.

Susitikime akcentuota, kad, vertindama Baltijos valstybių pasirengimą narystei NATO, JAV atsižvelgs į šiuos veiksmus.

M. Albright dar kartą patvirtino NATO plėtros proceso tęstinumą ir garantavo šio proceso peržiūrą kitame NATO aukščiausiojo lygio susitikime, kurį numatoma surengti ne vėliau kaip 2002 m.

Omnitel Laikas

LIETUVIŲ CHARTOS MINĖJIME - PREZIDENTO V. ADAMKAUS PRANEŠIMAS

Prezidentas Valdas Adamkus skaitė pagrindinį pranešimą Lietuvių chartos 50-mečio minėjime, kuris liepos 17 d. įvyko Vokietijoje. Iškilmės vyko Hiuftenfelde, kur buvo surengta 46-oji Europos lietuviškųjų studijų savaitė ir Pasaulio lietuvių bendruomenės kraštų pirminkų suvažiavimas. Hiuftenfelde mieste yra įsikūrusi lietuviška Vasario 16-osios gimnazija. Lietuvių chartos jubiliejui skirtas minėjimas prasidėjo liepos 17 d. popietę. Po sveikinimų ir Lietuvos Prezidento kalbos įvyko koncertas, o vakare - iškilmingas pokylis. 1949 metų

birželio 14 dieną paskelbta Lietuvių charta yra Pasaulio lietuvių bendruomenės išleistas kiekvieno lietuivio sąžinės kodeksas. Jame pareikšta tai, ką kiekvienas lietuvis turi žinoti, kokių principų turi laikytis. "Lietuvis lieka lietuviu visur ir visad. Savo tėvų išlaikytą lietuvių tautos gyvybę lietuvis perduoda ateities kartoms, kad amžinai gyventume", rašoma chartoje. Joje taip pat pažymima nuostata, kad "darbu, mokslu, turtu ir pasiaukojimu lietuvis kovoja, kad apgintų ir išlaikytų nepriklausomą Lietuvos valstybę".

ELTA

PAMINĖTOS STEPONO DARIAUS IR STASIO GIRĖNO 66-OSIOS SKRYDŽIO PER ATLANTĄ METINĖS

Liepos 16 d. Kaune paminėtos Stepono Dariaus ir Stasio Girėno 66-osios skrydžio per Atlantą metinės. Prie paminklo kaunams Ažuolyne mieste Kauno Savivaldybės atstovai padėjo gėlių, skambėjo dainuojamosios poezijos atlikėjo Alvydo Rapkevičiaus dainos, grojo

Vytauto Didžiojo atskirosios jėgų bataliono pučiamųjų orkestras. Susirinkusieji aplankė ir Aukštųjų Šančių karių kapines, kur ilsisi lakūnų palaikai. Prie jų kapo poeziją iš knygos "Sakalų giesmė" skaitė autorė Irena Jacevičienė.

ELTA

LIETUVOS ISTORINIO TEISINGUMO KOMISIJA SIEKIA BENDRADARBIAUTI SU IZRAELIU

Prezidento iniciatyva įsteigtos istorinio teisingumo komisijos pirmininkas Emanuelis Zingeris kviečia bendradarbiauti įtakingą Izraelio akademinę organizaciją "Yad Vashem".

Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti pirmininkas E. Zingeris liepos pradžioje raštu kreipėsi į "Yad Vashem" direktorių Avnerį Shalevą, prašydamas pasikirti pareigūnų ryšiams su komisija.

"Yad Vashem" yra solidi akademinė institucija, tirianti holokaustą. Ji turi sukaupusi daugybę archyvinės ir tyrimų medžiagos.

Ką tik išplatintame Izraelio URM pranešime spaudai pareikštas įsitikinimas, kad lietuvių komisijos posėdį bus pakviestas ir "Yad Vashem" atstovas.

Izraelio URM pranešime taip pat reiškiami lūkesčiai, kad ko-

misija "intensyviai ir kruopščiai dirbs, kad pateiktų patikimą holokausto Lietuvoje istorinį paveikslą".

Birželį E. Zingeris buvo pareiškęs jaučias stiprų tarptautinį ir vidaus spaudimą dėl komisijos veiklos krypčių. "Nuolat jaučiu nepasitenkinimą, kad nacių vykdytas žydų genocidas ir sovietinio režimo represijos tiriami vienoje komisijoje", BNS tada sakė E. Zingeris.

Jis tai įvardijo kaip "įvairių tautų radikalų spaudimą".

"Holokausto tragedija Lietuvoje unikali. Tačiau žydų likimą nulėmė ne tik nacių rasisistinės pažiūros, bet ir Molotovo-Ribbentropo paktas", sakė E. Zingeris.

Pernai prezidento Valdo Adamkaus įsteigtos komisijos atskiri padaliniai tiria holokausto ir sovietinių nusikaltimų pasekmes.

Omnitel Laikas

Žvilgsnis į Kauno istorijos vingius

Ričardas VENCKUS

1930-aisiais, Vytauto Didžiojo metais, buvo labai iškilmingai paminėtos Kauno įkūrimo 900-osios metinės. Istorikas Teodoras Narbutas, remdamasis senosiomis rusų kronikomis, teigia, kad Kauno pilis, davusi pradžią miestui, pastatyta 1030 metais. Jis primena legendą, kuri sako, kad pirmasis Lietuvos valdovas Palemonas (pagal S.Daukantą - Nemonas) turėjęs tris sūnus: Kuną, Barkų ir Sperą. Vyriausiasis sūnus Kunas įkūręs pilį, kuri buvusi pavadinta Kunu ar Kaunu.

Legendos atspindžių yra ir rusų kronikose. Jose rašoma, kad 1040 metais kariaudamas su Vladimiru kunigaikščiu Jaroslavu Išmintinguoju ties Slonimu žuvo Lietuvos kunigaikštis Kunas.

Minėto jubiliejaus proga specialius numerius išleido to meto žurnalai ir laikraščiai. Išėjo kelios knygos. Vertingiausios iš jų - V.Bičiūno "Kaunas. 1030-1930" ir J.Deikaus bei E.Aleknos "Kauno miestas".

Tų knygų padedami, žvilgtelėkime į visuomenei mažiau žinomus miesto istorijos vingius.

Pradžia

Galima ginčytis dėl Kauno pilies įkūrimo datos. Nėra įrodyta, kad ji buvusi prie Nemuno ir Neries santakos. Kai kurie istorikai mano, kad ta pilis stovėjusi prie Nevėžio žiočių, netoli dabartinio Raudondvario. Tačiau neginčijamai įrodyta, kad XI amžiuje dabartinio Kauno teritorijoje gyveno žmonės.

Jie mokėjo ne tik žvejoti ir medžioti, bet ir dirbti žemę, verstis amatais ir prekyba. Tai patvirtina archeologų radiniai Žaliakalnyje, po senamiesčio gatvių grindiniu Marvelėje ir kitur.

Po pirmojo paminėjimo kronikose Kaunas ilgai, iki 1280 metų, rašytiniuose šaltiniuose neaptinkamas. Bet tai nereiškia, kad iki XIII amžiaus Kauno nebuvo. 1280 metais rašoma, kad Kauno pilis buvusi tvirta, su bokštais, mūro sienomis, žemės pylimais. Taigi ji negalėjo būti tik vakar pastatyta.

V.Bičiūno knygoje rašoma, kokią Kauną XIII amžiuje pamatė kryžiuočių magistras Vinricas Kniprodė: "Dviejų upių santakoj žemam slėny tūnojęs Kauno miestas. Nuo Neries iki Nemuno skersai iškyšulį buvusi aukšta mūro siena su grioviu, gindama miestą ir pilį. Iš miesto abiejų upių pakraštėm ėję du keliai: vienas į Ariogalą, kitas į Vilnių. Tuos kelius skyrė aukšti kalnai, ažuolynais ir liepynais apaugę.

Ties Neries krantu, kur baigusis miesto siena, riogsojusi erdvi penkiakampė pilis su aukštomis mūro sienomis, bokštais, su priešpiliu ir grioviu iš miesto pusės. Pilyje taip pat dviejų vartų būta: didieji iš Neries, o mažieji iš Nemuno pusės. Ties jais pusiasalio iškyšulyje augęs šventasis gojus su pagoniška šventykla - alka".

Beje, žymus mūsų praeities tyrinėtojas Tadas Daugirdas manė, kad ta pilis buvusi Žaliakalnyje. Deja, kokių nors jos pėdsakų nerasta.

XIII ir XIV a. Kauno pilis buvo svarbi lietuviams kovojant su besibraunčiais ir kraštą kryžiuočiais.

Mūšių sukuriuose

Kryžiuočių invazija į Rytus Kauną pavertė labai svarbiu strateginiu centru. Įsitvirtinę jame, kryžiuočiai būtų galėję kontroliuoti svarbiausius Lietuvos vandens kelius. Todėl ilgai buvo stengiamasi jį užimti.

Pirmą kartą Kaunas buvo apsiptas 1317 metais. Teutonų ordino magistro Karolio Befarto kariuomenė paėmė į nelaisvę lietuvių karo vadą Gaštaldą, kurį didysis kunigaikštis Gediminas išpirkto. Netrukus kryžiuočių kariuomenė sumušė kito lietuvių karo vado Mantvydo pulkai.

Teutonai prie Nemuno statė savo pilis - Gotesverderį, Rittersverderį, Bajernburgą, Marienburgą ir kitas, vieną po kito rengė žygius į Kauną. 1360 metų vasarą didžiulė kariuomenė, kurioje buvo riterių iš Vokietijos, Anglijos, Italijos ir kitų šalių, traukė sausuma ir laivais Kauno link. Stiprią Kauno pilį gynė Kęstučio sūnaus Vaidoto vadovaujama igula. Jai į pagalbą atskubėjo Kęstučio ir Algirdo vadovaujami pulkai. Bet jėgos buvo nelygios. Po nuožmių mūšių pilis buvo sudeginta, jos gynėjų buvo liepsnose.

Sunaikinę pilį, kryžiuočiai pasitraukė, nes suprato, kad Kęstutis, sutelkęs daugiau karių, juos puls.

Kaunas ėjo iš rankų į rankas, pilis buvo sunaikinama ir vėl atstatoma. XIV amžiaus pabaigoje kryžiuočiai Kaune buvo įsitvirtinę ilgesniam laikui. 1384 metais pilį puolė Vytauto kariuomenė. Ją ginantiems kryžiuočiams į pagalbą laivais atplaukė pats ordino maršalas Konradas Valenrodas.

Pilį šturmuojant, žuvo komitūras Henrikas Kleo, o maršalas K.Valenrodas pabėgo. Deja, tai nebuvo galutinė pergalė. Prie Kauno kovėsi ne tik kryžiuočių, bet ir kalavijuočių pulkai. Lietuviams vadovavo Vytautas, Skirgaila, Vykantas ir kiti. 1398 metų sutartimi Kaunas liko Lietuvai, o Naujasis Kaunas (Gotesverderis) prie dabartinio Raudondvario - kryžiuočiams. Ordinas jį buvo pavertęs galiną tvirtovę. Tačiau 1402 metais žemaičiai Gotesverderį sulgy-

no su žeme.

Tik po Žalgirio mūšio, kuriame dalyvavo ir Kauno pulkas, atėjo ramesni laikai. 1413 metais Kauno gyventojai priėmė krikštą. Kronikose rašoma: "Pakrikštiję Kauno gyventojus, Jogaila ir Vytautas, palikę Kaune Jadvygą su Ona, dvasininkų, didikų ir kariuomenės lydimi iškeliauja žemaičių krikštyti".

Ramūs laikai

Beveik pustrėčio šimto metų į Kauną nebuvo įsibrovę jokie užkariautojai. 1408 metais miestui suteiktos Magdeburgo teisės. Jis tapo svarbiu prekybos centru, nes per jį ėjo kelias iš Vakarų į Rytus - ne tik į Vilnių, bet ir į Maskvą, Kijevą, Novgorodą.

Po XIV amžiaus sugriovimų miestas po truputį atgijo. Vytautas jame įkurdino totorių ir karaimų. Kauną ėmė lankyti vokiečių ir anglų pirkliai. Tais laikais pastatyta daug gyvenamųjų namų, didelių sandėlių, kelios bažnyčios. Pilis buvo vėl atstatyta, ji tapo vaivadu ir administracijos būstine.

Per Lietuvą 1413 metais keliaus Flandrijos turtuolis Žilbertas de Lanua rašė, kad matęs didelį, siena apsuptą miestą "Caune" su puikia pilimi.

Miestui suteikiamos įvairios privilegijos. Jo reikalams tvarkyti įkuriama savivaldybė, gyventojai atleidžiami nuo muitų ir kitokių prekybos mokesčių. Lietuvos ir Lenkijos karaliaus Kazimieras patvirtino anksčiau miestui suteiktas teises ir privilegijas. Jam leista rengti Žolinės jomarkus, turėti viešąsias svarstyklas, vaškide, gelumbės dirbtuves. Prie miesto priskirti dideli žemės plotai tarp Jesios ir Zapyškio, iki Šešupės.

Jo rašte rašoma:

"Mes, Kazimieras, Dievo malone Lenkų karalius, didysis Lietuvos, Rusų kunigaikštis, valdovas ir papėdininkas, šiuo raštu pranešame visiems gyviems, jų vaikams ir vaikų vaikams, kurie ilgainiui sužinos apie šį mūsų raštą, jog nelemtą valandą mūsų Kauno miestas buvo ugnies sunaikintas ir tai pridarė šio miesto gyventojams didelių nuostolių. Taip pat šio miesto gyventojų teisių, laisvių, dovanų, dovanojimų ir privilegijų raštai, kuriuos jie iš mūsų tėvų didžiųjų kunigaikščių Aleksandro arba Vytauto, Ziganto - mielųjų mūsų senelių - buvo gavę, žuvo ugnyje. Tos privilegijos, teisės, laisvės, dovanos ir dovanojimai tikraisiais mūsų raštais tikrai buvo paliudyti ir patvirtinti minėtiems miestiečiams naudotis... Vadinasi, pirmiausia visiems bendrai ir ypač minėtojo miesto gyventojams, esantiems tikrojo visuotinio krikščionių Romos tikėjimo

mo, įrodydami savo malonę, duodame, dovanojame ir įteikiame vokiečių Magdeburgo teisę..."

Konkurencija

Tuos laikus siekia konkurencijos tarp dviejų didžiausių Lietuvos miestų - Vilniaus ir Kauno - šaknys.

Įsikūręs prie tada svarbiausių transporto arterijų - vandens kelių Kaunas tapo ne tik prekybos centru, bet ir "Lietuvos sandėliu". Savo prekybos atstovybės jame buvo įsteigę Anglijos, Švedijos, Rytprūsių, Olandijos, Venecijos ir kiti pirkliai. Laivai atplaukdavo iš Klaipėdos, Karaliaučiaus, Dancigo (dabar Gdaniskas) ir kitur.

Prekybai trukdė Neries upėje pastatytos užtvartos, kurių savininkai reikalaujavo mokesčių iš plaukiančių laivų ir sielių. Vilniaus ir Kauno pirkliai papirkinėjo užtvartų savininkus, ragino juos imti kuo didesnius mokesčius už kitam miestui priklausančių prekių gabenimą. Šias rinkliavas uždraudus, Kaunas įvedė muitus per jį į Vakarus gabenamoms Vilniaus prekėms.

Karaliai naikino prekybos varžymus, bet Kaunui suteikdavo naujų privilegijų. Miestiečiai buvo atleisti nuo prievolės skirti pastotes valdiškiems reikalams, jiems leista tinklais gaudyti žuvis Neryje ir Nemune. Suvaržytos užsienio pirklų teisės: jiems leista prekes pirkti ne laisvoje rinkoje, o tik iš Kauno pirklų. Muitinė tada buvo ant dabartinio Napoleono kalno.

Svetimšaliams buvo uždrausta gyventi mieste, jiems leista kurtis už Neries, Viljampolėje, tada vadintoje Slabada.

Mieste suklestėjo amatai. Karalius Steponas Batoras, ruošdamasis Livonijos karo žygiui, pontonus per Dauguvą užsakė pagaminti Kaune. Mieste buvo gaminami ginklai, kalami pinigai. Vien odininkų buvo per šimtą, kiekvienas turėjo pagalbininkų ir mokinių. Darbavosi daug stalių, račių tekintojų, aukšakalių, audėjų, tekintojų ir kitokių amatininkų.

Nors Kaunas nebuvo vaivadijos centru, jo seniūnams leista vadintis vaivadomis.

Senieji gyventojai

Iki Liublino unijos Kaunas buvo lietuviškas miestas. Tai patvirtina visi senieji dokumentai. Apsigyventi jame svetimtaučiams ir svetimšaliams buvo daromos įvairios kliūtys. Tačiau laikui bėgant nemaža miestiečių dalis sulenkėjo. Kaune apsigyveno nemažai vokiečių, švedų, gudų, rusų ir kitų tautybių žmonių. Šalia katalikų bažnyčių atsirado stačiatikių, protestantų ir kitų religijų maldos namų.

Didžiausia svetimtaučių bendrija mūsų mieste buvo žydai. Tiesa, Kaune jie atsirado gerokai vėliau negu Vilniuje, Trakuose, Gardine. Kituose Lietuvos miestuose žydai naudojo Vytauto suteiktomis privilegijomis, o Kaune jiems nebuvo leista apsigyventi, verstis amatais ir prekyba. Todėl žydai kūrėsi Viljampolėje. Jų bendruomenė nebuvo savarankiška, priklausė Kėdainių Kahalui. Viljampolėje pastatyta pirmoji žydų sinagoga. Daug apie žydų istoriją būtų galėję papasakoti Viljampolės kapinių paminklų įrašai, bet, rusams statant Kauno tvirtovę, dauguma jų sunaikinta.

Karalius Aleksandras buvo sumanęs žydus išvaryti iš Lenkijos ir Lietuvos. Iš atsisakusių priimti krikščionybę žydų buvo atimamas turtas. Po kelerių metų to sumanymo atsisakyta, dalis atimto turto grąžinta.

Po truputį žydų įtaką didėjo. Jie vertėsi prekyba, pinigų sko-

linimu, gavo leidimus atidaryti smukles. Turėjo savo vaitus, teisėjus ir kitus vyresniusius. Viljampolės sinagoga tapo jų gyvenimo centru. Joje buvo ne tik meldžiamasi, bet ir vyko teismo posėdžiai, buvo aptariami komercijos ir kitokie reikalai. Po Lietuvos ir Lenkijos valstybės padalijimo rusų valdžia žydams įsakė iš bažnytkaimių ir kaimų bei miestelių keltis į miestus. Kaune XIX amžiaus pradžioje buvo per 1000 žydų, o 1834 metais - jau 2000. Pagausėjo žydų amatininkų - kurpių, siuvėjų, vežikų, barzdaskučių. Nuo 1835 metų jiems leista dalyvauti savivaldybių rinkimuose, būti renkiamiems į miestų tarybas.

1871 metais pastatyta choralinė sinagoga E. Ožėskienės gatvėje. Viljampolėje įkurta rabinų mokykla - ješibotas. Tuo metu Kaune gyveno žymus žydų rašytojas, rašęs hebrajų kalba, A. Mapu. Yra žinių, kad jis buvo pažįstamas su vyskupu M. Valančiumi. Šimtmečio pabaigoje sudegė Viljampolės sinagoga, ir rusų valdžia neleido

jos atstatyti. Žydams buvo atimta teisė rinkti savo atstovus į savivaldybes, gubernijos valdininkai skirdavo "glasnus" - žydų bendruomenių vyresniusius. Tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, žydams buvo pripažintos visos piliečių teisės.

Antpuoliai ir kitos nelaimės

Palyginus ramus miesto gyvenimas buvo tik iki XVII amžiaus vidurio. 1655 metais į Kauną įsiveržė švedai. Jie apgriovė Vytauto bažnyčią, išžudė vienuolius pranciškonus, sugriovė jų bažnytelę ir pasitraukė, miestą palikdami rusams.

Miestą užėmė, dalį jo pastatų sudegino ir sugriovė kunigaikščių Simano Urusovo ir Jurijaus Bariatinskio vadovaujama rusų kariuomenė. Ji elgėsi labai žiauriai, naikino turta, net dokumentus. Trijų Kauno bažnyčių dokumentai buvo išvežti į Vilnių ir ten sudeginti. Labai nukentėjo Raudondvario apylinkės. Iš 84 jo dvaro žmonių gyvi liko tik 20. Rusai (nukelta į 4 psl.)

NEW JERSEY NEW JERSEY NEW JERSEY NEW JERSEY
SENTRY REALTY, INC. 33 E. Railroad Ave., Jamesburg, NJ 08831. Tel.: (732) 521-1611. FAX 732-521-0034. Jei norite pirkti namą, žemės plotą, komercinį pastatą ar nuomoti namą puikioje Centrinėje New Jersey dalyje, maloniai kviečiame kreiptis į NJ Licensed Real Estate agentę ZINERĄ A. MACYS (kalba lietuviškai). Namų tel.: (732) 521-5556 arba (732) 521-1916. Centrinė New Jersey dalis yra puiki vieta gyventi tiek jaunoms šeimoms, tiek pensininkams. Geros mokyklos. Patogus susisiekimas su prekybos centrais ir darbais. Gerai žinomos pensininkų namų bendruomenės.

GALCHUS & GORDON, advokatai, patarnauja sekančiuose teisiniuose reikaluose: nelaimingi atsitikimai, nekilnojamas turtas, imigracija, DWI and all criminal. Virš 20 metų patirtis. Parūpinamas lietuvių k. vertėjas. Konsultacija nemokamai. Galchus & Gordon, 39-07 Bell Blvd., Bayside, NY 11361. Tel.: 718 229-2628.

JONAS V. STRIMAITIS, advokatas, patarnauja teisiniuose reikaluose, kurie liečia testamentą paruošimą ir jo vykdymą, o taip pat nekilnojamo turto pirkimą ar pardavimą bei įvairius reikalus, susijusius su mokesčių (tax) mokėjimu. Advokatas dirba Connecticut valstijoje ir kalba lietuviškai. 134 West St., Simsbury, CT 06070. E-mail: sigecycle@aol.com Tel.: 860 651-0261. Fax 860 651-8376.

SHALINS FUNERAL HOME, Inc., 84-02 Jamaica Ave. (prie Forest P'way St.), Woodhaven, N.Y. 11421. Suteikia garbingas laidotuves. Koplyčios parūpinamos visose miesto dalyse. Tel. 296-2244.

BUYUS FUNERAL HOME. Mario Teixeira, Jr. laidotuvių direktorius, Newark office: 426 Lafayette St. (Cor. Wilson Ave.). Tel. 344-5172. Paruošiamos garbingos laidotuvės. Modernios koplyčios, oras šaldomas. Daug vietos automobiliams pastatyti.

JUOZO ANDRIUŠIO Real Estate, namų pardavimas, visų rūšių apdraudimai, Income Tax pildymas. Įstaiga veikia naujojoje vietoje - OHLERT-RUGIERE, Inc., 89-11 Jamaica Ave., Woodhaven, NY. Tel. 847-2323 (namų tel. 847-4477). Įstaigų kreipiantis paminėti, kad esate ar norite būti J. Andriušio klientais.

VYTAUTAS BELECKAS IR SŪNUS JONAS, sav. Winter Garden Tavern, 1883 Madison St., Ridgewood, NY 11227. Tel. 821-6440. Salė vestuvėms ir kt. pramogoms. Be to, duodami polaidotuviniai pietūs. Pirmos rūšies lietuviškas maistas prieinama kaina.

SIDABRINIO VARPO KEPYKLA - Silver Bell Baking Co. Lietuviška ir europietiška duona ir pyragai, šventėms, vestuvėms bei pokyliams tortai. Dalia Radžiūnas, sav. - 43-04 Junction Blvd., Corona, Queens, NY 11368. Tel. 779-5156.

LAISVĖS ŽIBURIO radijas girdimas sekmadieniais 9 val. ryto iš KDM stoties 1380 AM. Romas Kezys, 217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364. Tel. 718 229-9134 arba 718 428-4552. Fax 718 423-3979.

Lietuvos Krikščionišką DEMOKRATIJA ir jos spaudą paremkime dabar: pinigais, Unitrust, testamentais. -Tax Exempt #36-2927289- per: Pope Leo XIII Literary Fund, Inc. 9050 Troy Avenue Evergreen Park, IL, 60642 Fax/Tel. 708-636-9562 Klauskite informacijų

LIETUVIŠKO STILIAUS PAMINKLAI SUKURIAMI IR NEMOKAMAI PRISTATOMI Į VISAS KAPINES NEW YORK, NEW JERSEY IR CONNECTICUT VALSTIJOSE. ĮSTAIGA PRIE ŠV. JONO KAPINIŲ.

Fasolino MEMORIALS
66 - 86 80 ST. MIDDLE VILLAGE, QUEENS N.Y. 11379
PHONES (718) 326 - 1282; 326-3150
- TAI MŪSŲ VIENITELĖ VIETA -
- GAUSI PARODŲ SALĖ -

†
KVEČAS JONAS 1933+1976

Pažaislio vienuolynas Kaune

V.Kapočiaus nuotr.

DARBININKASThe Lithuanian Weekly
Published by Franciscan Fathers341 HIGHLAND BLVD.
BROOKLYN, NY 11207Editorial Office 718-827-1352
Business Office 718-827-1351
FAX 718-827-2964Publication No. USPS 148-360
ISSN 0011-6637Second Class postage paid at Brooklyn, NY, Post Office
Subscription per year \$30.00. Single copy \$1.00.
Published Weekly except 2nd and 3rd week in JulyPOSTMASTER: Send Address Change to:
DARBININKAS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207

— Redaguoja REDAKCINĖ KOMISIJA —

Rankraščiai taisomi Redakcijos nuožūra

Lietuviškos spaudos svarba

Amerikos lietuviai turi labai daug nuopelnų lietuviškai spaudai. Lietuvių laikraščiai ir knygos buvo pradėta leisti tada, kai Lietuvą slėgė Rusijos carinė priespauda, draudė lietuvišką rašto žodį ir už jį baudė katgora. Laisvojoje Amerikoje buvo laisvė žodžiui ir raštui. Buvo leidžiama daug lietuviškų knygų. Jos siekė taip pat rusų pavergtą Lietuvą ir prisidėjo prie kovos už lietuvių tautos laisvę.

Amerikoje išleista ir leidžiama daug lietuviškų laikraščių ir knygų. Kai kurie lietuviški laikraščiai Amerikoje yra išsilaikę 80 ir daugiau metų! Tai yra didelis Amerikos lietuvių nuopelnas. Tai rodo jų patriotizmą, ištvermę, pasiaukojimą, nes saviems laikraščiams išlaikyti, kai yra tokia gausa įvairių amerikiečių laikraščių, reikia aukos ir tautinio supratimo. Gerai suprantame, jog joks kitas laikraštis neduos to, ką gali ir duoda lietuviški mūsų laikraščiai.

Pavarčius ankstesnius ir vėlesnius „Darbininko“ komplektus, niekur nerasime nė mažiausio susvyravimo dėl lietuvių tautos nepriklausomybės. „Darbininkas“ labai aiškiai ją gynė 1917-1918 metais, kai kiti lietuvių laikraščiai dar pasvyruodavo: autonomija ar nepriklausomybė? Gana tvirtai ir 50 metų trukusios okupacijos metu išlaikė savo liniją. „Darbininkas“ sulaukdavo ir prieštarių: per smarkiai, girdi, puola norinčius su Lietuvos okupantu bendrauti bent kultūrinėje plotmėje. Kategoriškai sakėme: Ne! Jokio plyšio totalinėje kovoje!

Nedaug surasime lietuviškų laikraščių, kurie be pertraukos būtų ėję 80 metų su viršum. Čia maža būtų pasakyti, kad palankias sąlygas sudarė šio krašto demokratinė laisvė. Ir laisvėje silpnieji miršta greičiau. Jeigu kai kurie mūsų laikraščiai išsilaikė per abu didžiuosius karus bei depresiją, tai rodo jų leidėjų, skaitytojų, rėmėjų, na ir redaktorių, tvirtą tautinę sąmonę ir ištvermę. Malonu pasidžiaugti, kad prie šių ištverusiųjų priklauso ir „Darbininkas“, gyvenęs jau 84-uosius metus („Darbininko“ pirmasis numeris išleistas 1915 m. rugšėjo 19 d.).

Lietuviškoji spauda turi informuoti ir formuoti lietuviškąją visuomenę, kad ji būtų vieningesnė bendroje mūsų kovoje su lietuvių tautos priešais, kurių nestinga nė pačių lietuvių tarpe, nes nė viena tauta nėra apsaugota nuo išdavikų, pardsavėlių ir menkystų, nuolat kitiems primenančių savąją „didybę“.

„Darbininko“ skaitytojų yra tokia apstė šeima, jog būtų stebuklas, jog metų laikotarpyje visi išliktų gyvi. Bet ir nėra tokia didelė, kad būtų gaila tik velionio ir jo artimųjų. Nuliūstama ir dėl skaitytojo, kurio adresą tenka iš kortelės išimti. Kas laikraštį ilgiau ekspedijuoja, su tais adresais tarsi susigyvena. Skaitytojas turbūt niekada nepagalvoja, kiek daug kartų jis prisimenamas. Ir štai ateina laiškelis: nėra... Labai gaila. Gaila ir tada, kai dėl kurių kitų priežasčių tenka išsiskirti. „Darbininko“ skaitytojų šeima natūraliai mažėja, kaip ir kiekviena gyva žmonių bendruomenė. Bet žmonių bendruomenėje kasmet priauga naujų narių. Tuo būdu ji laikosi ir didėja. Ar ne taip turėtų būti ir su laikraščio skaitytojų šeima?

Sąlygos toliau išsilaikyti nėra be rūpesčio visiems Amerikos lietuvių laikraščiams, kai ankstesnė karta retėja, o jaunesnioji nuliūstėja. Kitos tautos, kaip vokiečiai ir lenkai, čia yra praradę daug savo spaudos. Lietuviai dar gerai laikosi. „Darbininkas“, remiamas uolių skaitytojų, amžių tęs toliau, tarnaudamas steigėjų idealams - lietuvių bei ir krikščionybėi.

Palikimo tvarkymas - testamentas

Ar turite padarę testamentą? Nesvarbu, kiek jums metų – dvidešimt ar devyniasdešimt – visi turime turėti testamentą, visi turime sutvarkyti savo turtą. Nesvarbu, ar jis mažas ar didelis – nepalikime jo palaido, kad jums, neduok Dieve, mirus neapsunkintumėte pasiliekančiųjų. Miršta visi – jauni ir seni, ligos ir įvairios nelaimės neklausia metų. Žinoma, yra laimingi tie, kurie gali sulaukti gražios senatvės ir tuo būdu turi daugiau laiko sutvarkyti savo turtą.

Dauguma žmonių vengia galvoti apie palikimo tvarkymą, nes tai, jų nuomone, daug komplikuočių teisinių dokumentų, kas užima daug laiko, bet svarbiausia tai, kad tai siejasi su mirtimi, o mes visi norime gyventi, vengiame galvoti apie mirtį. Bet būkime realistai: visi kas gimė, turės mirti – anksčiau ar vėliau.

Dėl daugelio dokumentų tvarkymo nereikia baimintis, taip sako specialistai, jų nėra taip daug ir nėra taip sunku sutvarkyti. Palikimo planavimo pagrindas yra jūsų noro pareiškimas – kaip norite, kad jūsų turtas būtų paskirstytas. Palikimų tvarkymo advokatai sako, kad tai yra vienintelis dalykas Amerikoje, kurį jūs galite kontroliuoti ir visi turi paklusti jūsų valiai. Palikimo planavimas yra jums ir jūsų palikuonims naudingas. Pvz., „Living trust“ paima turtą savo žinion

(holds titles to your assets), bet jūs tą turtą tvarkote. Jei turite „trust“, išvengiate testamentą ėjimo per teismą (probate), nes turtas nėra jūsų vardu, o „trust“ vardu. Tuo tarpu testamente (will) yra paskiriamas testamentoto vykdytojas (executor) ir globėjas (guardian) vaikams ir ten yra išsakyta, kam kuri turto dalis turi atitekti. Turint testamentą palikimas pereina per teismą (probate), kas gali užtrukti mėnesius ar kelis metus ir kainuoti daug pinigų.

Planuojant palikimą atsižvelgiama į du pagrindinius dalykus: asmenis ir finansus. Kai kalbama apie asmenis, turima mintyje, kas rūpinsis jūsų vaikais, kas bus patikėtinis (trustee), ar turės atitinkamas „power of attorney“ galias? Taip pat – kas paveldės nekilnojamą ir kilnojamą turtą arba šeimos verslą?

Finansiniai klausimai apima nuosavybės (turto) mokesčius, „probate“ išlaidas, t. y. mokesčius advokatams ir testamentoto vykdytojams.

Palikimo planas (estate plan) yra dokumentų rinkinys, kuris nurodo, kaip norėtumėte, kad jūsų turtas būtų tvarkomas, o taip pat, ką jūs norėtumėte, kad būtų daroma, jei jūs tampate nepajėgus pats savo reikalus tvarkyti. Čia suminėtini 3 dokumentai:

1. „Property power of attorney“ – įgaliojiniui duodama galia tvarkyti jūsų turto reikalus.

2. „Health care power of attorney“ – įgaliojtinis, kuris tvarkytų jūsų sveikatos reikalus, kai jūs pats to padaryti nebegalėsite.

3. „Living will“ – tai dokumentas, suteikias teisę nutraukti jums prailgintą – dirbtiną gyvybės palaikymą, jei jūs nepagydomai sergate.

Daugumas žmonių, kai ateina pas advokatą, nori padaryti tikėtai testamentą. Bet žmonės turėtų žinoti, kad vienas dokumentas – testamentas nesutvarko visų reikalų, reikia kelių dokumentų, kurie apimtų įvairius žmogaus gyvenimo reikalus. Daugumas nori, kad už palikimą gavėjas neturėtų mokėti mokesčių. Dabar galima palikti palikimą iki 625,000 dolerių vertės ir įpėdiniais nereikės už tai mokėti federalinių palikimo mokesčių, o jie gali siekti nuo 37 iki 55%. 2002 metais neapmokestinama (federalinės valdžios mokesčiais) palikimo suma bus 700,000 dol., o 2006 metais galės vedusiųjų pora, padariusi „living trust“, palikti palikuonims jau dabar 1.25 mil. dolerių vertės neapmokestinamo palikimo, o 2006 metais ši suma padidės iki 2 milijonų.

Kokie įvykiai pastūmėja žmogų apsispręsti ir planuoti savo palikimą? Dažniausiai tai yra vaiko gimimas, artimo šeimos nario mirtis, kelionė ir pan. Tada žmogus pradeda ieškoti „estate planners“ – palikimo planuotojų. Tokie planuotojai gali būti finansinės investavimo ar apdraudos įstaigos, o taip pat ir CPA (Certified public accountants) ir advokatai. Daugelis žmonių rekomenduoja advoka-

tus. Knygynuose ir kompiuterių reikmenų krautuvėse galima gauti „do-it-yourself estate plan“. Bet reikia gerai susipažinti su palikimo planavimo galimybėmis ir žinoti, kas yra jums siūloma. Daug informacijos galima rasti ir kompiuteriuose:

1. National Association of Financial and Estate Planning – www.nafep.com, tel. 800-266-9000.

2. American Academy of Estate Planning Attorney – www.estateplanforyou.com, tel. 800-846-1555.

3. National Network of Estate Planning Attorneys – www.netplanning.com, tel. 800-638-8681.

4. Quicken Estate Planner – www.parsonstech.com/software/gestpln.htm, tel. 800-957-3111.

5. Nolo Press Living Trust Maker and Will Maker – www.nolo.com, tel., 800-992-6656.

Įvairūs „Trusts“

1. „Living Trust“ – jo sudarytojas kontroliuoja savo turtą tol, kol yra gyvas. „Living Trust“ yra sunkiau nei testamentą tvarkyti per teismą, bet šis „Trust“ duoda mažai arba visai neduoda turtui ar pajamoms lengvatų dėl mokesčių, bet leidžia asmeniui ar vedusiųjų porai gerokai padidinti federalinių turto mokesčių nurašymo sumą.

2. „Irevocable trust“ – neatšaukiamai perveda turtą paveldėtojams ir taip išvengia „probate“ teismo procedūros. (nukelta į 7 psl.)

Sijonai - mergaičių diskriminacija

Viena britė ketina kreiptis į teismą dėl mokyklose galiojančios tvarkos, pagal kurią mergaitės privalo nešioti sijonus. Motina tvirtina, kad, negalėdama dėvėti kelnų, jos duklė žiemą šąla.

Rūpestinga motina Clare Hal tvirtina, kad tokias taisykles taikanti Gaitshedo mokykla diskriminuoja mergaites, todėl ji ketina paduoti mokyklą į teismą. „Tai tiesiog praktiškumo dalykas. Žiema čia būna šalta ir Jo grįžta namo visiškai sušalusi, nors mūvi trejas ar keturias poras kojinių“, skundėsi motina interviu dienraščiui „Mirror“.

Mokyklos vadovybės teigimu, mokinių aprangą reglamentuojantys įstatai yra labai svarbūs tvarkai palaikyti ir dauguma tėvų jiems pritaria.

Omnitel Laikas

Restauruojama katedros aikštė

Vlados Inčiūtės nuotr.

PAVARGĘS, BET NE HEROJUS...

Filosofas Kęstutis Girnius apie Liūto Mockūno knygą 3

Ištrauka iš straipsnio, išspausdinto „Laisvė“ 1944 m. balandžio 3 d., cituojama iškreiptai. Originale rašoma: <...> „užtat tikime tik jų [vokiečių. – K. G.] interesais, bet ne žodžiais“, Mockūnas išbraukia „bet ne žodžiais“, tuo pakeisdamas mintį. Autorius išmeta ir straipsnio paskutinio sakinio pabaigą. Joje pabrėžiama, kad laukiama Povilo Plechavičiaus užtikrinimo, jog mobilizacija vykdoma Lietuvos teritorijai ginti, o ne kitam tikslui. Mockūnas išvis nutyli šį sakinį: „Ar tinkamai apginsime lietuviškus reikalus, ar nusilenksime vokiškiems, šiandien priklauso tik nuo mūsų vieningumo, budrumo ir ryžtingumo“.

Vėlesniuose „Laisvė“ numeriuose ir VLIK'o pareiškimuose dar aiškiau raginama vengti mobilizacijos. 1944 m. balandžio 29 d. „Laisvė“ rašė, kad kol nebus užtikrinimo dėl karių paskirties, „tol lietuvių tautos giliausias interesas, kad nė vienas pašauktųjų nestotų“. Tą pačią dieną VLIK'o paskelbtame pareiškime teigiama, kad kiekvienas „turi pilną teisę, saugomą tarptautinių institucijų, ir tautinę pareigą, saugomą lietuvių proto ir širdies, nevykdyti mobilizacinio įsakymų“. Kai „Laisvės kovotojo“ leidimas jau buvo sustabdytas, „Laisvė“ 1944 m. birželio 20 d. ragino nepaisyti mobilizacijos potvarkio. Taigi jei VLIK'as ir kiti buvo vokiečių išgąsdinti dar kovo mėn., tai iš kur atsirado jų drąsa vėliau, kai grąsinimai padidėjo?

Gėdingas valdžios pasidavimas Maskvos ultimatumui 1940 m. ir komunistų teroras taip paveikė tautos sąmonę, kad visos rezistencijos organizacijos buvo vieningai įsitikinusios, jog šį kartą reikia priešintis, tad ir reikia organizuoti Lietuvos kariuomenę Lietuvai ginti. Jos taip pat vieningai ryžosi netarnauti vokiečiams,

tad ir priešintis visoms mobilizacijoms į vokiečių dalinius. Beveik visos patriotinės jėgos pritarė Vietinės rinktinės, kaip Lietuvos kariuomenės užuomazgos, steigimui. L. Mockūnas pažymi (p. 75), kad LLKS pasiuntė savo narius, tarp jų Henriką Žemelį, stoti į rinkinę, bet dar priduria, esą jie buvo siunčiami „prižiūrėti, kad nebūtų nuolaidžiaujama vokiečiams“. Tačiau P. Plechavičius tikrai nebuvo tas žmogus, kuris būtų paklūsęs atsargos leitenantams, o 1946 m. parašytuose atsiminimuose „Okupantų rep-lėšė“ H. Žemelis nemini šios užduoties.

Taigi savo teiginiui apginti L. Mockūnas pasikliauja abejotinu šaltiniu, iškreiptai cituoja straipsnio ištraukas, straipsnio neįtraukia į platesnį to leidinio kontekstą, nepastebi, kad aiškinimas apie nusileidimą vokiečių grasinimams nesiderina su tolesniu tariamai įbaugintųjų elgesiu.

Šitoks iškreiptas aiškinimas yra taisyklė, o ne išimtis. Pasak L. Mockūno, LLKS bene daugiausia dėmesio skyrė žydų naikinimui. Šiam teiginiui pagrįsti jis nurodo „Laisvės kovotojo“ straipsnį apie gestapo akciją Kauno gete 1944 m. kovo 27–28 d. Bet „Laisvė“ pranešė apie tą pačią akciją ir būtent tame pačiame numeryje, kuriame išspausdintas straipsnis, neva rodantis, kad įbauginti frontininkai pritarė mobilizacijai.

L. Mockūnas daug reikšmės skiria tam, ką jis vadina A. Maceinos „lietuviškojo fašizmu“ – jo vadovaujamos komisijos parengtai Lietuvių aktyvistų fronto (toliau – LAF) programai (p. 53). *Ceteris paribus* jis turėtų paminėti, kad vienas pagrindinių santarvininkų šulų Bronys Raila parengė programinį LAF straipsnį „Už ką kovoją aktyvistai?“, kupiną antisemitinių išpuolių ir gero-kai radikalesnių negu A. Maceinos komisijos rengta programa. Kitas vadovaujantis santarvininkas Stasys Žymantas Vilniuje išleistame atsišaukime kalbėjo apie reikalą eliminuoti žydus iš Lietuvos politinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo.

L. Mockūnui nesiseka išaiškinti ir Vyriausiojo Lietuvos atstatymo komiteto (toliau – VLAK'as) atmetimo aplinkybių. Pasak

autorius, J. Deksnys ir V. Stanevičius, Lietuvoje sukurdami VLAK'o užsienio delegatūrą ir įtikindami partizanus palaikyti VLAK'ą ir BDPS, stengėsi sužlugdyti VLIK'ą ir jį pakeisti VLAK'u (p. 204, 211). Jiems nepasisekė. Dauguma į VLAK'o užsienio delegatūrą kviečiamų žmonių nepripažino Deksnio ir Stanevičiaus įgaliojimų. Itin tvirtai prieš VLAK'ą pasisakė „potencialūs sąjungininkai“ socialdemokratų vadovas S. Kairys. Bendrame VLIK'o posėdyje, kuriame buvo svarstomas VLAK'as, Deksnį ir jo planus labai smarkiai kritikavo tautininkų atstovas Balys Gaidžiūnas, socialdemokratas Kipras Bielinis, o liaudininkas Liudvikas Šmulskštys ir krikščionių demokratų vadas M. Krupavičius susilaikė. Visa tai aprašo Mockūnas, bet užuot priėjęs išvadą, kad dėl vienos ar kitos priežasties VLAK'o įpiliatinimui priešinosi beveik visos išeivijos politinės partijos, jis pateikia šį aiškinimą: „Didžiausias slenkstis dėl pripažinimo buvo katalikų mažuma Delegatūroje ir jų nepasitenkinimas, kad Deksnys su Stanevičiumi ne tos ideologijos žmonės. 1941 metų vasarą pasėtas nesantaikos grūdas gausiai užderėjo“ (p. 210–211). Atseit katalikai pakišo koją, nes nenorėjo netekti savo įtakos. Šiai išvadai paremti Mockūnas pabrėžia, kad VLIK'as ir VLAK'as buvo labai panašūs vienas į kitą, kad į VLAK'o užsienio delegatūrą būtų įėję svarbiausi VLIK'o žmonės. Bet tai kaip tik rodo, kodėl nuo VLAK'o buvo gana vieningai nusigriežta. Jei VLAK'as nuo VLIK'o iš esmės nesiskiria, kodėl reikia žinomą ir išeivijos pasitikėjimą turinčią organizaciją iškeisti į neaiškos kilmės pakaitalą? Juolab kad VLIK'o nebebūtų buvę galima atkurti paaikšėjus, jog VLAK'as yra fiktyvi organizacija ar kelių žmonių kūrinys. Visa tai stiprina įtarimą, kad Deksnys arba kalbų tik savo vardu, arba atstovauja labai ribotiems rezistencijos sluoksniams.

Esama daug kitų atvejų, kai L. Mockūno priešiškus katalikams ir ideologiniams akidangčiais neleidžia jam tiksliai apibrėžti padėti arba verčia jį griebtis kazuistinių aiškinimų. Paminėsi kelis. Antai teigiama (p. 163), kad 1946 m. J. Deksnys blefavo

(nukelta į 4 psl.)

■ Liepos 17 d. naujienų agentūra INTERFAX pranešė, kad diplomatiniai šaltiniai Maskvoje dar kartą patvirtino Rusijos nepritarimą NATO planams priimti naujas nares iš Rytų Europos, tarp jų ir Baltijos valstybes. Neįvardinti diplomatai, komentavę JAV valstybės sekretorės pavaduotojo Strobe Talbott liepos 16 d. po susitikimo su Baltijos valstybių Užsienio reikalų ministrais Washingtone paskelbtą pareiškimą, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos narystė NATO yra beveik neišvengiama, nepaisant griežto Rusijos pasipriešinimo, pažymėjo, jog Maskva "kelis kartus išreiškė savo ypatingą susirūpinimą Vilniaus, Rygos ir Talino planais prisijungti prie NATO", bei kad Rusija "kategoriškai prieštarauja tokiems planams" ir iš Baltijos šalių, ir iš Šiaurės Atlanto aljanso pusės.

■ Latvijos Finansų ministerijos duomenimis, Latvijos pagrindinio biudžeto deficitas liepos 15 d. sudarė 25,7 mln. latų, o specialiųjų biudžetų finansų deficitas siekė 49,5 mln. latų.

■ Naujosios Europos Komisijos prezidentas Romano Prodi liepos 17 d. komisijos nariams pristatė elgesio kodeksą, kurio pagrindinis tikslas yra užtikrinti ES aukščiausiojo vykdomojo organo narių sąžiningumą, bei, apribojant komisarų pašalinę veiklą ir reikalaujant paskelbti jų finansinius interesus, išvengti interesų konfliktų. Kodeksui, kuris oficialiai bus priimtas Komisijai pradėjus darbą, pritarė visi nariai.

■ Darbą pradėjo naujasis Europos Parlamentas, kuriame, pirmą sykį nuo 1979 m. pradėtų rengti tiesioginių parlamento rinkimų, dominuos centro-dešiniosios pakraipos parlamentarai. Pagal Europos Liaudies partijos ir Liberalų grupės susitarimą, parlamento prezidentė dviems su puse metų turėtų būti išrinkta prancūzė krikščionių demokratų atstovė Nicole Fontaine.

■ ESBO atstovai pranešė sutarę su Baltarusijos prezidentu Aleksandru Lukašenka, kad parlamento rinkimai, kurie turėtų įvykti kitais metais, bus laisvi ir teisingi. Derybose su ESBO atstovais Lukašenka sutiko, kad būtų surengtos diskusijos su visomis šalies politinėmis grupėmis, kuriose dalyvaus ir prezidentas.

Žvilgsnis į Kauno istorijos vingius

(atkelta iš 3 psl.)

viską iš jų atėmė, apiplėšė rūmus, net langus išdaužė. Rusus 1661 metais iš Kauno išvarė Kristupo Paco ir Kristupo Sapiegos vadovaujama lietuvių kariuomenė.

Po 4 dešimtmečių Kauną vėl užėmė švedai, pro jį į Prūsiją pražygiavo rusų kariuomenė. Po Lietuvos ir Lenkijos padalijimo Kaunas atiteko rusams, o jo priemiesčiai kitoje Nemuno pusėje, kaip ir visa Sūduva, - Prūsijai.

Per Kauną į Rusiją žygiavo ir iš jos traukėsi Napoleono kariuomenė. Kartu su ja žygiavo ir kunigaikščio Juzefo Poniatovskio vadovaujami lenkų daliniai, kurių sudėtyje buvo kunigaikščio Romualdo Giedraičio vadovaujami lietuviai ulonai. Ypač daug nuostolių Kaunas, kaip ir visa Lietuva patyrė, kai iš Rusijos bėgo demoralizuoti, sušalę, apiplėšę ir alkani Napoleono kariai. Rusų kariuomenei užėmus Kauną, karininkai mėnesį girtuokliavo, o kareiviai plėšikavo.

Kaunas nuostolių patyrė ir per 1831 metų sukilimą, kai jį buvo užėmę apskrities sukilėlių vado Maurico Prozoro raiteliai. Įsivertinti mieste jie neįstengė. Per 1863 metų sukilimą Kaune vyko demonstracijos, tačiau sukilėliai jo pulti nesiryžo. Teritorijoje prie dabartinės E. Ožės kienės gatvės buvo pakarti kunigai A. Mackevičius ir Račkauskas, girininkas Kareiva, Vrubliauskas, Vaškevičius, Belozoras ir kiti sukilėliai.

Miestą ne kartą niokojo gaisrai, siautė maras ir kitos epidemijos.

Gubernijos centras

Gubernijos centru Kaunas tapo 1842 metais. Tada buvo parengti jo plėtimo planai. Pridygo namų nuo dabartinio senamiesčio iki Vytauto kalno.

Tarp senamiesčio ir dabartinės geležinkelio stoties riogsojo tik keli trobesiai. Dabartinio Muzikinio teatro sodelyje tada buvo katalikų kapinės. Dabar

tinės Laisvės alėjos viduryje stovėjo medinis miško sargo namelis (jis nugriautas 1929 metais). Dabartinės Iglulos bažnyčios vietoje liūliavo pelkės, į jas medžiotojai brisdavo ančių medžioti. Toliau iki Karmelitų augo pušynai, o prie Nemuno ir dabartinėje Kęstučio gatvėje - lapuočių giria. Dabartiniai Šančiai buvo plika dykynė, o Žaliakalnis apaugęs lapuočių mišku.

Pirmiausia buvo nutiestas Ukmergės plentas, Žaliakalnis prijungtas prie miesto. Tačiau Šančiai, Vilijampolė ir Alekso- ta, miesto ribas nepateko. Alekso- te veikė "Napoleono kodeksas", todėl tiltą, ties Vytauto bažnyčia jį jungusį su miestu, juokais vadino ilgiausiu tiltu pasaulyje. Mat jį perėjus, skirtumas kalendoriuje būdavo 13 dienų. Vilijampolė turėjo atskirą savivaldybę.

Iš Varnių į Kauną buvo perkelta Žemaičių vyskupijos sostinė. Katedrą ir vyskupo rūmus planuota statyti dabartinio Muzikinio teatro teritorijoje. Vėliau to sumanymo atsisakyta. Užtai išdygo Soboras, gerokai pakeitęs miesto veidą. Kaune apsigyveno daug rusų valdininkų, kariškių.

Gyventojams rinkti savivaldybę teisė suteikta 1876 metais. Bet rinkimų teisė buvo visokių cenzų ribojama. Renkant pirmąją savivaldybę, Kaune gyveno apie 30 tūkstančių žmonių, rinkimų teisę turėjo 1319, ja pasinaudojo tik 370 gyventojų. 1880 metų rinkimuose rinkikais buvo pripažinti 1552 kauniečiai, balsavo 311.

Savivaldybei vadovavo burmistras, renkamas 4 metams. Burmistrais dirbo valdininkas K. Stravinskis, K. Rukuiža, 188- 1897 metais - general-majoras A. Reichartas, vėliau - advokatas V. Grundmanas. XX amžiaus pradžioje Kaune jau buvo daugiau kaip 50 tūkstančių gyventojų. Paskutinis burmistras prieš I pasaulinį karą buvo lenkas

V. Barauskis.

Miesto biudžeto išlaidos tais laikais buvo apie 75 tūkstančius rublių. Didžiausia jo dalis buvo skiriama policijai ir gaisrininkų komandai išlaikyti bei gatvių apšvietimui. Švietimo reikalams - apie 3000 rublių.

Tuo metu Kaune, kur dabar gaisrininkų rūmai, atsirado naujas turgus. Suremontuota rotušė, pastatyti teatro (dabar Muzikinis teatras) rūmai, įrengta skerdykla. 1887 metais pradėta tvirtovės statyba, jos fortai dunkso ir šiandien. Tai gerokai stabdė miesto augimą, nes buvo uždrausta statyti aukštesnius negu 2 aukštų namus.

Šančiai prie miesto prijungti 1889 metais. Buvo užsimita įrengti vandentiekį, bet projektas liko neįgyvendintas. Vandentiekis atsirado tik Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. Buvo išgrįstas Nikolajaus prospektas (dabar Laisvės alėja), Vilniaus ir Jonavos gatvės, Ukmergės plentas (dabar Savanorių prospektas). Elektros energiją miestas pradėjo gauti paskutiniais XIX amžiaus metais.

Susisiekimas buvo "balagolomis", traukiamomis 3-4 arklių, gatvėmis važinėjo "kalamaskės" ir "drožkos". 1892 metais nuo Rotušės iki geležinkelio stoties pradėjo važinėti arklių tramvajus - "konkė". Iš Kauno į Jurbarką plaukiojo garliviai "Keistutis" ir "Neris". Keliaudami į Europą, per Kauną važiuodavo Aleksandras I, Mikalojus I, kiti carai. Jiems apsisistoti Rotušėje buvo įrengti prabangūs apartamentai.

I pasaulinio karo metais Kaunas patyrė vokiečių okupacijos žiaurumus, gyventojų labai sumažėjo. Naujas miesto plėtros etapas prasidėjo Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, o Kaunui tapus laikinąja sostine.

"People energy" patarimai

Būna atvejų, kada jums reikia atjungti dujų tiekimą jūsų namams. Jūsų saugumui patartina žinoti šiuos dalykus:

1. Žinokite, kur yra jūsų namų dujų matuotojas (gas meter).
2. Taip pat žinokite, kur yra varžtas, kuris atjungia dujų tiekimą jūsų namams. Jis paprastai įmontuotas virš "gas meter" kairėje pusėje.
3. Naudokite įrankį užsukimui (wrench), kad pasuktumėte varžtą (valve) iš vertikalios pozicijos į horizontalią.
4. Jei viską padarėte, kaip nurodyta, dujų tiekimas namui yra sustabdytas.

Jei jau užsukote dujas ir norite jas vėl atsukti, patariama visada pakviesti dujų bendrovės patyrusį žmogų tai padaryti.

Dujinių įrangų naudojimas

1. Įvairi dujinė įranga negali būti įrengta miegamuosiuose kambariuose, vonios kambariuose ar nevedinamuose uždaruose kambariuose, nebent ta įranga turėtų uždarą vidaus degimo variklį (sealed combustion chamber) ir dujų degimo liekanos būtų išmetamos tiesiog laukan, o oras degimui patektų iš lauko.
2. Gyvenamuose namuose

dujų ar elektrinių skalbinių džiovintuvus yra draudžiama laikyti sieninėse spintose arba toje vietoje, kur 50 proc. ar daugiau grindų ploto tas džiovintuvas uždengia, nebent jie turėtų "sealed combustion". Dujų džiovintuvai turi turėti gerą ventiliaciją.

3. Dujinė įranga paprastai yra draudžiama laikyti garažuose, nebent yra imamasi įvairių atsargumo priemonių, pvz., įrengiant garažą atskirą kambarį su ugniai atspariomis sienomis, grindimis ir lubomis. Toji patalpa turi turėti ventiliaciją.

4. Daugumas miestų ir valstijų Amerikoje reikalauja, kad žmonės namuose turėtų "carbon monoxide" - smalkių nustatymo prietaisus!

Daug žmonių dejuoja, kad vis išsivalvojama įvairių naujų dalykų. Kam jų reikia? Bet patirtis rodo, kad šiais laikais reikia imtis įvairių apsaugos priemonių, nes įranga, gaminama šiandien, gali būti blogai padaryta, ir gali būti įvairių nelaimių priežastimi. O mes nei vienas nenorime, kad mūsų namuose mums atsitiktų kokia nors nelaimė.

Naudotasi medžiaga iš "People Energy" biuletenio (1999 kovas)

Auskarų įsivėrimas kelia didesnę grėsmę

Įgimtų širdies ydų turintiems žmonėms auskarų įsivėrimas tiek ausyse, tiek kitose kūno vietose kelia didesnę grėsmę, nes jiems dažniau gali išsivystyti mirtina infekcija, paskelbė mokslininkai.

Klinikoje "Mayo" buvo ištirti 445 pacientai su įgimta širdies yda, kurią Jungtinės Valstijos turi daugiau nei milijonas suaugusiųjų. Įvėrus auskarus,

beveik ketvirtadaliui pacientų išsivystė endokarditas - širdies vidinio dangalo, ypač vožtuvų vidinio dangalo, infekcija.

Įvairių kūno vietų pradūrimas atveria kelią pavojingiems mikrobams patekti į organizmą. Žmonėms su pažeistais ar protezuotais širdies vožtuvais bakterinis endokarditas yra rimta ir sunkiai pagydoma liga, galinti pasibaigti ir mirtimi.

Reuters-BNS

Britanijoje anglikonų grupė tikinčiuosius vilios alumi ir pokalbiais apie sportą

Anglijos šiaurinėje dalyje esančiame Bradford mieste grupė krikščionių, tikėdamasi geru alumi ir pokalbiais apie sportą prisivilioti daugiau tikinčiųjų, įsigijo seną aludę.

Aludėje "Cock and Bottle" (Gaidys ir butelis), kuri turi 170 metų tradicijas, be atlyginimo dirbs savanoriai. Kaip rašo dienraštis "Times", aludė dirbs ir sekmadieniais. Aludės savininkas - Anglikonų Bažnyčios kon-

sorciumas - pašventino pastato patalpas, nes prieš trejus metus aludėje buvo įvykdyta žmogžudystė.

"Kai kurie žmonės nerimauja, kad aludė primins bažnyčią, tačiau mes norime, kad žmonės žinotų, jog čia bus taip pat linksma kaip ir kitose aludėse, kur kalbama apie sportą, vaišinama geru alumi ir žmonės normaliai leidžia laiką", sakė dviasiškis tėvas Robinas Gamble.

Omnitel Laikas

Rotušės aikštė, Kaunas

V. Kapočiaus nuotr.

PAVARGĘS, BET NE HEROJUS...

Filosofas Kęstutis Girnius apie Liūto Mockūno knygą

3

partizanams apie VLIK'o vieningą valią perkelti rezistencijos centrą į Lietuvą, nes „Kazimieraitis, Mykolas-Jonas ir Lukša priklausė katalikiškajam sparnui ir todėl Deksnys negalėjo tiesiogiai pasakyti prieš organizaciją, kuriai vadovavo kunigas Krupavičius“. Bet Deksnys pirmą kartą susitikio su Mykolu Jonu (Zigmund Drunga) ir Lukša, tad negalėjo žinoti jų nuostatų, o Kazimieraitis (Juozas Vitkus) buvo Deksnui palikęs labai gerą įspūdį. Deksnys blefavo, nes atviras pripažinimas, kad jis norėtų vienašališkai panaikinti VLIK'ą, būtų sužlugdęs jo planą, ir šių partizanų katalikiškumas niekuo dėtas. Be to, neaišku, ar Mykolas Jonas buvo politinis katalikas, kaip jį įsivaizdavo Mockūnas.

1948 m. J. Deksnys jau minėtame raporte BDPS pirmininkui ragino priimti Baden Badeno nutarimus, teigiamai atsiliepę apie J. Lukšą ir K. Pyplį. Kodėl jis tai darė? Kadangi „BDPS pirmininkas pulkininkas leitenantas Juozas Jankauskas ar koks nors kitas katalikas <...> bus Lukšos atitinkamai apšviestas“ apie pasitarimą (p. 299).

Išaiškinus Juozo Markulio išdavystę buvo sukurtas BDPS prezidiumas kaip atsvara Markulio BDPS komitetui. BDPS prezidiumas - bene vienintelė organizacija, kurioje ilgesnį laiką kartu dirbo legaliai gyvenantys inteligentai ir partizanai. Ilgainiui prezidiumas turėjo vadovauti visoms pagrindžio jėgoms, tačiau šito

nepasiekė. Jo nariai buvo suimti 1947 m. Bet buvo įkurtas Informacijos centras, kuris klausėsi užsienio radijo laidų, rengė tarptautines apžvalgas, leido „Laisvės žvalgą“, parengė memorandumą JTO ir Lietuvos katalikų laišką popiežiui. L. Mockūnas nuvertina prezidiumo veiklą, nemini, kad jo struktūrai pritarė ne tik Tauras, bet ir Dainavos (taigi ne katalikų vadovaujamos) apygardų vadovybės, ir primygtinai pabrėžia prezidiumo narių katalikiškumą, tad ir jų tariamą šališkumą, lyg viską lemtų jų religiniai įsitikinimai.

L. Mockūnui tariamasis prezidiumo katalikiškumas tampa *deus ex machina* J. Lukšos veiksmams paaiškinti. Knygoje „Partizanai“, privačiuose pokalbiuose ir kitomis progomis Lukša ne kartą pabrėžė, kad dabartinėmis Lietuvos sąlygomis tradicinės Lietuvos politinės partijos buvo netekusios savo vaidmens ir kad partinės priklausomybės pabrėžimas galėtų sukelti nesantaiką. Partizanų pasipriešinimas remiasi individų išpareigojimais, o ne politinės priklausomybės principais. Tad pagrįstai galima manyti, kad Lukša nebuvo aklas politinio katalikiškumo šalininkas, bet buvo pasiryžęs bendrauti su įvairių srovių žmonėmis. Mockūnas tai apverčia aukštyn kojomis: esą Lukša nenorėjo politinėmis partijomis grindžiamos struktūros, nes katalikiškas BDPS prezidiumas vyliosi tapti vadovaujančiuoju rezistencijos organu, ir jis su savais katalikais turėtų lemiama vaidmenį darant sprendimus (p. 276). Mockūno neapgausi! Ir dar. Baden Badeno pasitarime Lukša nesipriešino egzilinės vyriausybės sudarymui; jis teigė, kad partizanų vadovybė visiškai pasitiki dabartiniais išeivijos vadovais. O Mockūnas, kaip dera igudusiam katalikų samokslų medžiotojui,

mirabile dictu dešifruoja taip: katalikiškas BDPS prezidiumas pasitiki katalikų Krupavičiaus ir Brazaičio ketinama sudaryti egziline vyriausybę (p. 293).

Knygoje dažnai minimas krašto primatas - tai nuostata, kad lietuvių tautos likimas sprendžiamas Lietuvoje, o ne užsienyje. Lietuvoje liko tautos dauguma, ten ir vyksta pagrindinė kova dėl laisvės, tai kovai vadovauti turi Lietuvoje veikiančios pagrindinio organizacijos. Išeivija gali suvaidinti svarbų, bet tik antraeilį vaidmenį kovoje dėl Lietuvos laisvės. Išeivijos politinės institucijos neturėtų kalbėti Lietuvos vardu, negavusios atitinkamų krašto įgaliojimų. Tokios yra pagrindinės krašto primato tezės, nors dėl konkretaus formulavimo būtų galima ginčytis.

L. Mockūnas aiškina, kad krašto primato teorija buvo kontroversiška, jai priešinosi VLIK'as, ją palaikė santarvininkai. Iš tikrųjų reikalingi buvo gerokai sudėtingesni. Nesutarimai kilo ne dėl krašto primato principo - beveik visos organizacijos jam pritarė, - bet dėl konkretaus jo įgyvendinimo. Buvo du pagrindiniai klausimai: kas (kuri organizacija) atstovauja tautai ir kaip galima nustatyti, ar pasiskelbęs krašto atstovas iš tiesų turi teisę ar įgaliojimus kalbėti tautos vardu. Išeivijos organizacijos turėjo įvertinti pretendentes ir nuspręsti, ar pasiskelbęs atstovas yra partizanas ir ypač ar ne saugumietis - juk faktiškai vyko karas. Tikrasis išpareigojimo krašto primatui išbandymas kildavo tada, kai krašto atstovas skelbė tai, ko nebuvo norima girdėti, ar pritarė taktikai, kuri buvo laikoma klaidinga. Tuo atveju buvo pagunda nepripažinti atstovo kredencialų arba pradėti ieškoti šalyje organizacijos, kuri palaikytų išeivijos grupės nuomonę.

(bus daugiau)

Savo garbės vainiką padėjęs prie klasiko paminklo

Su Nacionalinės premijos ir Poezijos pavasario laureatu **Jonu JUŠKAIČIU** kalbasi žurnalistas **Vaidotas ŽUKAS**

- Sveikiname Jus ką tik laimėjus Poezijos pavasario premiją, linkime kūrybinio džiaugsmo sulaukus 66-ojo gimtadienio. Ar Jūs džiaugiatės, kad gyvenimas gana greitai eina?

- Sunku pasakyti. Pirmiausia aš nesenstu. Šiandien norėčiau padėkoti už apdovanojimą Kauno miestui, Kauno apskrčiai ir tiems nuoširdiems žmonėms, kurių tiek daug sutikau Kaune - tiems tikriems mano poezijos gerbėjams, ir toms malonioms akimirkoms, kurių teko ten išgyventi. Žmonės sakė, kad jiems šitas Poezijos pavasaris buvo ypatingas, kadangi nusiėmiau vainiką, padėjau toms kartoms, kurios mane išugdė, ir padėjau Maironiui prie kojų. Ir dar tai, kad tą visą Poezijos pavasario vakarą čilubėjo strazdas. Norėčiau padėkoti ir tam strazdui, nes tai yra vienas iš mano mieliausių sutiktų žmonių (juokiasi) arba gamtos kūrinį, kuriuos sutikau šiame Poezijos pavasaryje.

- Nepaisant pastarųjų dienų viešumos, Jūs esate lyg poetas slapukas. Kartais meno, mokslo žmonės neina į viešumą, iš tylos poreikio, bet kartais vien todėl, kad neturi geresnių kelnų. Kokios Jūsų priežastys?

- Mano priežastys galbūt nei tokios, nei tokios. Pasižiūrėjęs į poetus, kokiom kelnėm jie dabar eina į viešumą, įsitikinau, kad aš geresnes kelnes turėčiau visą gyvenimą. Kokių tik nesąmonių apie mane yra priskleista, prirašyta. Kad ir šios savaitės laikraščiai. Kartais pagalvoji, ar iš viso tie žmonės jaučia, ką jie rašo?

Kodėl neinu aš? Vienas dalykas yra mano metai. Prieš 30 metų kitaip kalbėčiau. Tada taip pat ir bėgiadavau, ir visa kita. Bet dabar žinau, kur eit, kada eit ir su kuo eit. Ne su bet kuo aš einu. Jerzy's Giedroja'as man yra pavyzdys - "Kultūros" leidėjas Paryžiuje. Jis niekur neina, bet viską žino. Pavyzdžiui, kai pernai išleidau knygą "Lyra ant gluosnio" gavau pakvietimą kartu su kompozitoriumi Kzysztofu Pendereckiu į Lenkijos ambasados priėmimą. Bet nėjau į tą vakarą, kadangi buvo parašyta, kad ten bus "rinktinė publika" - nėjau, nes manau, kad esu kviečiamas provokaciniams tikslais. Kur komunistai mane kviesdavo, neidavau niekur, net į pirmas vietas. O savieji net nepasveikindavo. Va, dėl to ir nėjau.

- Santykiuose su visuomene galima išskirti porą menininkų tipų. Pavyzdžiui, Bernardas Brazdžionis kvietė: "Šaukiu aš tautą, GPU užguitą". O kitas, Henrikas Radauskas, atitare: "Aš nešaukiu tautos, aš sėdžiu po žiedais akacijos baltos". Ar Jums artimas šitoks perskyrimas, ar Jūs kūrėjo pilietinį aktyvumą vertintumėte pagal kitus kriterijus?

- Tas perskyrimas yra mitologizuotas ir dirbtinis - kaip ir viskas pas mus. B. Brazdžionį aš gerai pažįstu - su juo susirašinėjame ir mielai bendraujame. Taip pat H. Radausko poeziją moku visą atmintinai nuo 48-ųjų metų. Ir žinau daug apie jį, kaip apie žmogų. Turiu surinkęs 12-os rašytojų atsiminimus apie jį. Radauskas nebuvo toks. Tokie jo eilėraščiai, kaip "Tėvynės vėjas", "Karo metai", "Paprastos dainos" ir kiti yra tiesiog pilietiniai eilėraščiai.

Brazdžionis su Radausku yra iš vieno kurso. Tas H. Radausko eilėraštis, kurį jūs minite, gimė kaip juokas. Brazdžionis pasakojo, kad Henrikas sakė: "Bernardai, aš parašysiu tau atsakymą". Tas atsakė: "Henrikai, rašyk". Brazdžionis sako - nemanykit, kad aš nejučiu savo poezijos. Bet jeigu pradėsiu skaityti tokius eilėraščius, kaip "Mes neturime namų", "Gyvenimo sapnas" arba "Anapus jūrų" - filosofinius, tai, sako, niekas jų nesuprastų. Todėl esu pasirinkęs tokios poezijos, kuri patiktų publikai. O Radauskas buvo panašaus tipo poetas kaip aš - palaikyčiau pusiausvyrą tarp vieno ir tarp kito. Net V. Sirijos Gira - odiozinė figūra - yra panašiai pasakęs dar bolševikmečiu - jis panorėjęs susipažinti padavė man ranką Rašytojų sąjungoje ir pasakė, kad tokių poetų Lietuvoje yra mažai. Pagal jį mane, Brazdžionį, Aistį ir Radauską jis priimtų į savo šutvę. Ar šitas vertinimas buvo nuoširdus, negaliu pasakyti.

- 1990-aisiais išleidote poezijos rinkinį "Pučia vėjas į širdį". Šitas pavadinimas savo nuotaika labai artimas mūsų radijo laidoms. Bet klausimas ne apie tai - ar Jūs pats norite ir sąmoningai siekiate šito kūrybinio nerimo, ar vis dėlto norite ramybės, bet kasdienybės grubumas jos neduoda?

- Čia taip pat nelengva į tą klausimą atsakyti. Nesu krautu žmogus. Man reikia ir žmonių, ir ramybės reikia. Esu pavadinęs savo kūrybą dar anais laikais - "rimtis nerami". Tas kasdienybės grubumas - taip. Jis ypatingai šiais laikais veikia, kada mums su žmona teko išgyventi tokius ketverius metus pastarusius... Žmonės, nepaisantys įstatymų, gali kitus tiesiog nužudyti...

- ...tai čia ta žymioji istorija, kai Jus norėjo išgrūsti iš buto?..

- ...ir šita, ir kitos, panašios. Nors tai nėra dėsningumas, tai nėra apibendrinimas. O šiaip, kaip sakiau, aš nesenstu ir mano dvasia tokia pat - aš nežinau, iš ko aš verčiuosi...

- Kas Jums vis dėlto labiausiai teikia ramybės?

- Kaip Jurgis Baltrušaitis sakė: "Paveldėjau iš senelių plieninį būdą". Mano visi keturi seneliai turėjo plieninį būdą, nugyveno daugiau kaip 90 metų. Tėvai taip pat. Be to, aš visą gyvenimą tikėjau Dievu. Ir dabar tikiu - paprastai, nuoširdžiai, be egzaltacijų. Galbūt tarp to visko ir pats laikiausi, ir kitų remiamas tos ramybės turėjau.

- Ar pinigai Jums teikia arba teiktų ramybės, jeigu turėtumėte jų pakankamai?

- Nesu pinigų vergas, nesu dievintojas - man visa tai juokinga. Žinoma, minimumas to pragyvenimo turi būti žmogui. To nereikia atmesti. Ir ypač dabartinėje Lietuvoje, kai matot, kas darosi dėl pinigų. Persikandama gerkles. Ir į žmogų, kuris jų neturi, net jei tai būtų intelektualas, visi žiūri su patyčiomis. Siautėja neodarvinizmas, kuris plūsta iš Vakarų. Ir pas mus tie visi laukiniai kapitalistai nomenklatūrininkai rado sau dirvą. Kaip apsiginti?

- Dabar truputį pafantazuokime. Poezijos pavasario

laureatas gauna kelis tūkstančius. Vis dėlto tai yra smulkmena. Bet ką Jūs darytumėte, jeigu koks rimtas mecenatas už žodžio meno pasiekimus Jums "užfundytų" 100000 dolerių? Ar dėtumėte į banką ir ramiai su žmona gyventumėte iš procentų, ar pasielgtumėte ekspresyviau?

- (Juokiasi). Čia toks klausimas iš fantazijos srities. Visą gyvenimą užsidirbęs savo rankomis, prasimušęs pats ir nežinodamas, kaip kitaip pinigų gauti, kaip tik iš savo penkių pirštų, aš netikiu tokiais dalykais. Bet jeigu pats kaip nors tai pasiekčiau ir man būtų kokie 33 metai, aš galbūt kitaip gvenčiau. Ką su tais pinigais daryčiau? Pirma, nepravalgyčiau tų pinigų. Dalį jų panaudočiau išsigelbėti su žmona iš tos situacijos, į kurią dabar esame patekę. Mes - be atostogų. Girdi, sako, važiuokit kur nors nurimti, pailsėti. Bet mes neturime kur išvažiuoti. Ir 4000 šitos premijos - skolų neturiu, ačiū Dievui, bet plyšių daug yra. Kai gavau Nacionalinę premiją, tai atidaviau seseriai skolą. O dabar - leisčiau knygas, kukliai gyventume, giminėm padėčiau ir netgi bandyčiau lietuvių poeziją gelbėti iš tos užsienietiškos grafomanijos, kuri įtraukė ir mūsų poetus.

- Kokia Jūsų nuomonė apie naujuosius Lietuvos turtuolius ir jų kultūrinį letargą?

- Aš tų naujų jų Lietuvos turtuolių mažai pažįstu. Žinau tik iš spaudos ir tų visų orgijų, kurios atsitinka. Į tokį "Vienos balių" ir kviečiamas nečiau. Jeigu jie man ir pinigų skirtų, neimčiau iš jų nė cento. Manau, tai pasityčiojimas iš žmonių. Bet galima ir blaiviau žiūrėti į tą "Vienos balių". Tokių renginių visam pasaulyje yra ir būdavo, bet mes su tais išreklamuojame, lyg nieko kito svarbesnio mūsų tautai nebūtų. Tai taip pat nesveika.

O ar mūsų turtuoliai, kaip sakot, letargo miegu miega? Abejoju. Mano manymu, mūsų turtuoliai yra kaip kelias, apie kurį pasakytą liaudies - "kelias niekad nemiega". Mūsų turtuoliai dirba savo pinigais, kad tokius, kaip Juškaitį ar panašius išžudytų, išgalabytų...

- Kodėl Jūs taip smerktinai nusiteikę turtuolių atžvilgiu? Kodėl esate įsitikinę, kad jie linkę netgi žudyti...

- Žinoma, kalbu netiesiogiai...

- ...Juškaitis kenkia jų gyvenimui?..

- Taip, jų interesams. Duokit man nors vieną turtuolį, kuris prilygtų kapitalistui Petri Vileišiui, arba parodykit man Lietu-

voje nors vieną bajorę, kuri prilygtų Gabrielei Petkevičaitėi-Bitei. Aš tokių nematau.

- Prieš mūsų pokalbį sakėte, kad po šios poetinės Poezijos laurų pergalės daug kas prašė Jūsų duoti interviu, bet daugumai sąmoningai atsisakėte. Ar nepasitikite mūsų didžiaisiais dienraščiais, televizijos kanalais, ar dėl kitų priežasčių nenorite su jais kalbėtis?

- Kaip aš galiu kalbėti, jeigu net ir "Lietuvos aidas", kuriame dirbau iš patriotizmo, rašydavau per naktis straipsnius, dabar, matot, ką rašo!.. O apie kitus net nenoriu kalbėti.

Informacija, taip. Informacija yra reikalinga. Bet kad yra ir dezinformacijos. Netgi tie keturi Lietuvos kultūriniai savaitraščiai, kuriuos pavadinau "užtrūkusiomis karvėmis", kai pienas gabenamas iš užsienio. Jeigu žmogus ką nors parašo išlaikydamas savo lygį ar ką nors išverčia, tai yra gerai. Bet šiaip viskas yra žemo lygio.

- Dabar apie politiką ir Bažnyčią. Esate praktikuojantis katalikas, todėl klausimas Jums turėtų būti ne tik teorinis. Ką per 10 metų laisvos Bažnyčios vėjai Jums supūtė širdyje?

- Daugiau kaip per visą gyvenimą man, tikinčiam, jie nesupūtė. Bet aš pamačiau tokį dalyką, kuris patvirtino mano spėjimą: Bažnyčioje per 50 metų, anot mūsų minėto Henriko Radausko, "velnio darbas padarytas, saulė teka tarp ragų". Lietuvoje saulė teka tarp velnio ragų.

- Ar galėtumėte šį posakį paaiškinti?

- Tauta nukrikščioninta, sukrikdyta. Bendraudamas pamačiau, kad katalikai per tą laiką paversti mažarašte Lietuvos mažuma. Yra tik vienas kitas žmogus, kuris suprastų meną, poeziją. Šiaip yra liūdoka. Nenoriu aiškinti, bet galėčiau drėbt, kad R. Mikutavičių sudraskė jo paties pakrikštyti tigrai. Bet noriu paminėti ir tokius gražius dalykus, kai yra tyliai dirbama. Kas, pavyzdžiui, parašė kur nors, kada Nekaltojo Prasidėjimo šventės proga mano parapijos bažnyčioje klebono pasikviestas nuncijus arkivyskupas E. J. Enderis aukėjo ekumenines Mišias. Tai buvo, mano manymu, nepaprastas įvykis.

- Vilniuje, Žvėryne?

- Taip, Žvėryno parapijoje. Buvo lenkų, lietuvių, lotynų, anglų kalba - pasiskirstė evangeliją. Niekas šitų dalykų neprašė. Bet jeigu kur koks kunigas kekšteli, rašo visi.

Važinėju po provinciją ir surengiau devynis poezijos vakarus. Patyriau didelį malonumą aiškindamas savo religinę poeziją. Žmonės klausėsi didžiai susidomėję. Jeigu randu

tokių žmonių, aš atsiveriu. Tai gi Lietuva dirba. Yra žmonių, bet jie yra nutylimi.

- Arba nutildomi?

- Nutildomi ir nutylimi. Ir mokiniai turi apie juos rašyti. Spaudoje religinis, parapijų gyvenimas neatsispindi. Užsienio dar būna, bet Lietuvoje nematyt.

- Esate Nacionalinės premijos laureatas, dabar Poezijos pavasario laimėtojas, todėl ir Jūsų laisvas, nepartinis žodis apie politiką žmonėms turėtų būti įdomus. Artėjant amžiui ir tūkstantmečių sandūrai pasaulio ir Lietuvos žiniasklaida renka svarbiausius, įtakingiausius savo žmones. Ir mes, jeigu sutinkate, pažaiskime, apsibodami pastarojo dešimtmečio asmenybių rinkimais. Ar galėtumėte išvardyti penkis politikus ar diplomatus, kuriais atkurtoji Lietuva gali didžiulis, ir penkis, dėl kurių Jums, kaip piliečiui, gėda?

- "Ant politikos laktų", pasak dailininko Adomo Varno, dabar nenorėčiau suktis, ypač šioje situacijoje, kai pasaulis patyrė tokį netikėtą sukrėtimą. Lietuvoje taip pat sukrėtimas yra. Nenoriu būti panašus į tuos žmones, kurie apklausinėjami per radiją rytais ir nežinodami, ką patys šneka, lyg dalyvaudant valstybės valdyme, pritaria klausinėtojiui. Po metų galėsiu pasakyti savo nuomonę. Man išvardyti penkis tokius ir penkis kitokius per sunku. Galėčiau nebent penkiasdešimt.

Yra dar vienas momentas. Dėl krikščionybės trečiojo tūkstantmečio. Juk nusilepiama, kad tai krikščionybės tūkstantmetis. Kitas žmogus net nežino, jog laikas skaičiuojamas nuo Kristaus gimimo (bolševikų buvo pakeista "prieš mūsų erą").

Arba kaip Valstybinė televizija šneka apie Sekmines. Jeigu taip kalba asmeniškai, jų teisė. Bet kada Valstybinė televizija sako, kad tai yra piemenėlių šventė, atleiskit, aš jaučiuosi diskriminuojamas. Galiu pasakyti, su kuo aš einu Lietuvoje. Einu su ta sveika tautos dalimi - kariuomene, mokykla, Bažnyčia, inteligentija, kuri apskritai kur nors ką nors daro. Ir šitai tautos daliai aš galiu palinkėti, kad ji atsispirtų ir būtų stipri.

Dar vieną nelaimę galiu priminti. Visa bėda, kad mūsų politikos žmonės yra atėję ne iš tautos apačių. Jie nepažįsta tautos gyvenimo ir dažnai apstatyti Potiomkinų kaimais.

- Pokalbio pabaigoje prašau perskaityti kokį nors neilgą eilėraštį. Gal iš rinkinio "Pučia vėjas į širdį"?

- Ko gero, pati trumpiausia ištrauka būtų Aisčio apvertimas, parašytas 1988 metais sausio 13 dieną. Ir Aisčio, ir mano džiaisi susidomėję. Jeigu randu

(nukelta į 6 psl.)

Išnykę gyvūnai

Didžiausias išnykęs gyvūnas - mamutas. Jo griaučiai aptikti 1957 m. vasarą Vilniuje, Smėlio gatvėje kasant tranšėją. 3,5 m gylyje rasti kaulai trukdė padėti kanalizacijos vamzdį. Statybos montavimo valdybos darbų vykdytojas V. Klimovičius apie kaulus pranešė Lietuvos mokslų akademijai. Baigus kasinėjimus, 1957 m. rugpjūčio 15 d. mamuto liekanos nuvežtos į Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejų. Iš viso rasta 40 sveikų kaulų. Iš rastų griaučių nustatyta, kad tai buvo senas, bebaigiantis amžių patin. Jo ilgis nuo užlinkusių ilgųjų dantų (ilčių) priekinio krasto iki užpakalinės kojos pirštų - 6,5 m, nuo peties sąnario iki klubo sąnario - 2,40 m, o ištiestos priekinės kojos ilgis - apie 2 m. Mamuto aukštis turėjo būti nuo 3,10 iki 3,15 m. Taigi didumu jis prilygsta didžiausiam iš rastų mamutų - Adamaso mamutui, kuris 1799 m. buvo srovės išplautas Lenos (Rusija) deltoje. Vilniaus mamutas gyveno maždaug prieš 12,5 - 13 tūkst. metų.

Didžiausia gauruotojo raganosio liekana - 48,2 cm ilgio kairysis šlaunikaulis - atkasta 1928 m. Vilniuje, Antakalnyje. **Seniausias uolienas su gyvūnų atspaudais** 1962 m. birželio mėn. rado Biržų raj. Spalviškių girininkijos girininkas J. Matuzevičius. Tai 600 mln. metų senumo klintys, ledynų atneštos iš Estijos kartu su kitokių uolienų gabalais. Klintyse išlikę tokie gyvūnai kaip orthecerai, brachiopodai, bryzojai, trilobitai ir kiti.

Seniausios šarvuotų žuvų liekanos, kurių amžius 300 - 350 mln. m., randamos prie Šventosios upės krantų - netoli Ukmergės ir Vetygalos (Anykščių raj.) - devono laikotarpio uolienose. Šios žuvys, lotyniškai vadinamos *Asterolepis radiata Rohon*, menkai išsivysčiusios, be skeleto (stuburo). Skeletą joms atstodavo kaulinės medžiagos šarvai.

Seniausios ragų liekanos yra apie 10 tūkst. m. senumo. Jos rastos Ežerėlyje (Kauno raj.) ir perduotos Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejui. Nustatyta, kad tai šiaurės elnio ragų

Vabzdžiai

Didžiausias vabzdys - laumžirgis arba karališkoji biržė. Atstumas tarp jo išskėstų sparnų galų - 11 cm, kūno ilgis - 8 cm.

Mažiausi Lietuvoje ir Europoje vabzdžiai - 0,18 - 1,2 mm ilgio - plėviasparnių būrio vabzdžiai, neturintys lietuviško vardo, o lotyniškai vadinami trichogrammatodae. Yra geltoni, rudi arba juodi. Įdomu tai, kad jie savo kiaušinėlius deda į kitų - stambesnių vabzdžių kiaušinius. Jie yra vabzdžių, dažniausiai drugių parazitai, naikinantys daugelį žemės ūkio kenkėjų, todėl auginami ir laboratorijose.

Greičiausi vabzdžiai - žirgeliai. Gaudydami grobį jie išvysto 144 km per val. greitį. Šiaip žirgeliai skraido iki 50 km per val. greičiu arba kybo ore vietoje.

Ilgiausiai gyvenantis vabzdys - 15 - 20 metų - skruzdėlių motinėlės. Skruzdėlės darbininkės - lytiškai nesubrendusios patelės - gyvena iki 5 metų.

Rotušės aikštė, Kaunas

V. Kapočiaus nuotr.

Škaitytojai rašo "Darbininkui"

Dėl redakcijos pastabos

Pauliaus Jurkaus aprašymas apie įvykusią spaudos vakaronę susilaukė netikėtos reakcijos iš "Darbininko" redakcijos (žr. "Darbininko" birželio 11 d. laidą, 8 psl.) Toje vietoje, kur P. Juskas rašo, kad spaudos vakaronėje žurnalistas ir lietuvišką spaudą sveikino amb. Simutis ir Lietuvos gen. konsulas dr. P. Anusas, linkėdami jai kuo geriausios ateities, redakcija įbruko ir savo pastabą, kurioje ji apgailestauja, jog neteko jai šių gražių sveikinimų išgirsti. Kaltina rengėjus (Lietuvių žurnalistų sąjungos valdybą), kad specialiai ignoravusi "Darbininko" kolektyvą, nepakviesdama nė vieno atstovo iš redakcijos. Ir dar primena, kad maždaug prieš 50 metų buvusi tokia "nerašyta taisyklė", kai kiekvieno renginio organizatoriai maloniai atsiųsdavę redakcijai po kelis kvietimus, atsidėkodami už aprašymus, nepamindėdama, kad juos patys redaktorai ir parašydavo.

Mums atrodo, kad redakcija be reikalo gailinasi, jog vakaronėje nebuvo pakviesta nei vieno atstovo iš redakcijos. Tai ne tiesa: o kieno gi atstovas yra Tėvas Pranciškus Giedgaudas, OFM? Mums atrodo, jis vyriausiasis "Darbininke". Kaip toks, Tėvas Pranciškus Giedgaudas ir buvo pakviestas. Jis mat yra toks asmuo, kuris kviečiamas, beveik niekuomet neatsisakė dalyvauti, ir jei prižada, tai ir tęsi. Gi šiuo atveju, jis prašomas dar ir malda sukalbėjo prieš vakarienę, už ką jam esame dėkingi.

Kadangi yra viešai žinomas New Yorke faktas, kad dabartinis "Darbininko" redaktorius, kad ir kaip kviečiamas, renginiuose nedalyvauja, tai dabar sunku jį suprasti: kai jis kviečiamas, tai nedalyvauja, o kai nekviečiamas, tai išsivedinėja. O kai dėl tų "nerašytų taisyklių", tai atrodo, jų tasai redaktorius net nežino, už ką tie rengėjai tuos "net po kelis kvietimus" redakcijai siuntinėdavo. Tai ir suprantama, nes jisai tada dar nebuvo gimęs, bet tai esmės nekeičia. Tada mat buvę kitokie laikai. Redaktorai tada eidavo kartu su visuomene, o ne ignoruodavo jos, kaip nūdien praktikuojama ir tik laukiama, kad kas nors atsiųstų aprašymą.

Vakaronės rengėjai savo tautiečius kvietė dalyvauti asmeniškai ir apmokėtais skelbimais per "Darbininką" ir radiją. Redaktorius ir jo kolektyvas turėjo suprasti, kad rengtoji spaudos vakaronė lietuvių ir juos pačius kaip spaudos darbuotojus. Kaip tokie jie privalėjo dalyvauti joje ir be specialaus kvietimo.

Kad rengėjai neignoravo "Darbininko", rodo dar ir tai, jog eilės buvusių redaktorių, o taip pat ir dabartiniojo, portretai buvo iškabinti ant sienų tarp arti šimto kitų mūsų žurnalistų portretų. "Darbininkui" dar ir speciali reklama padaryta - viena salės siena buvo papuošta rinktinėmis laidomis iš praeities. Galima buvo ir kitus laikraščius pavartoti. Gera dar, kad Redakcija lieka dėkinga kalbėtojams už gražius linkėjimus spaudai, kurios šeimoje ji ir pati save laiko.

Su pagarba

Lietuvių žurnalistų sąjungos valdyba
New York, 1999 m. birželio 15 d.

Redakcijos kolektyvas atsako į Žurnalistų Valdybos laišką:

1. "Aprašyme Redakcija įbruko savo pastabą"...

Ne įbruko, o įterpė. "Darbininko" metrikoje 3-iam puslapyje parašyta "Rankraščiai taisomi redakcijos nuožiūra". Taigi ir papildomi intarpai. Redakcija turi tą teisę ir, jei mato reikala, ja naudojasi.

2. "Maždaug prieš 50 metų buvusi tokia taisyklė".

Netiksli citata. Mes rašėme: "Nuo 1950 metų buvusi..." Citatų keisti negalima. O kad ta taisyklė siųsti redakcijos kolektyvui apmokėtus pakvietimus, kaip mes rašėme, galioja ir šiandien, štai tik vienas iš daugelio pavyzdžių: š. m. vasario 27 d. "Laisvės Žibury" surengė Trijų Tigrų koncertą didžiojoje K. Židinio salėje. Ten juk žiūrovų netrūko, salė buvo sausakimša. Bet koncerto organizatorius Romas Kezys, kaip jam įprasta, maloniai pristatė Redakcijos kolektyvui 2 apmokėtus pakvietimus. Beje, Romas Kezys yra ir Žurnalistų Sąjungos valdybos vicepirmininkas... Ir tai buvo ne prieš 50 metų, o šiomet.

3. Vyr. redaktorius, nors dar ir nepasiekęs bibliinio Matuzalio (Methuselah) amžiaus (969 m.), kviečiamas eina visur, kur tik susipažį.

4. Redakcinis kolektyvas apmokėtų pakvietimų negavo. Ar nebūtų šis įvykis gera medžiaga VI. Vijeikio feljetonui? Juk čia viskas sukasi ne apie išlaidas, o apie investavimą...

5. Šia tema komentarus baigiame.

Redakcinis kolektyvas

Jėzuitų vienuolyno kiemas

V. Kapočiaus nuotr.

DOWNTOWN TRAVEL announces SPECIALS from New York to Vilnius via Helsinki with Finnair.

- Round trip, departure up to August 31, from **\$589.00**
- Round trip, departure Septemb. 1 - Octob. 31, from **\$526.00**

Limited seats available, fare valid for 90 days.

--- Get your tickets today! ---

Similar low fares available from Vilnius to JFK.

DOWNTOWN TRAVEL 20 John street New York, NY 10038

Tel. (212) 766-5705 FAX (212) 406-3035

SCHUYLER SAVINGS BANK Mes siūlome:

*Taupymo sąskaitas *Taupymo sertifikatus
*IRA sąskaitas

*Asmeniškas ir komercinės čekių sąskaitas
*Tiesioginį pinigų deponavimą

*Namų paskolas *Automobilių paskolas

*Namų remonto paskolas *Sąskaitų paskolas
*Namų (Home Equity) paskolas
Naujos, patogios darbo valandos ir draugiškas patarnavimas gerai tarnauja mūsų visuomenei...

Mūsų adresas:

24 Davis Avenue
Kearny, NJ 07032

(201) 991-0001

arba skambinkite nemokamai:

1-888-SCHUYLER

(1-888-724-8953)

Savo garbės vainiką padėjęs prie klasiko paminklo

(atkelta iš 5 psl.)

datos sutapo su 1991-ųjų metų sušaudymu, Sausio 13-ąją. Eilėraštis yra Aisčio analogija, kad Lietuvos politikai skelbtų nepriklausomybę - "Vieno kraujo lašo" savita interpretacija.

Vienas tvirtas žodis dar tave palaiko,

Dar turi jam laiko tai pati žinai,

Nors paskui pratarum ir visus po laiko, -

Jo laiku netarus dingtum amžinai.

Vienas kraujo lašas su žodžiu netvirtu,

Dar tu jo didumo: tai pati žinai.

Nors paskui ir visas kraujas tau net virtų, -

Jo laiku netarus dingtum amžinai.

Aš politikams palinkėčiau, kad tas Aisčio eilėraštis būtų aktualus kiekvienoje situacijoje. Tie nemalonumai tautoje vis tiek turi kada nors baigtis. Kad politikai tą lemiamą žodį tartų kada reikia, kad niekada to nepamirštų.

VASAROS SKRYDŽIAI Į VILNIŲ

Finnair ir kitomis oro linijomis
žemiausiomis kainomis

iš New Yorko,

Chicagos

ir iš visų JAV miestų.

Vytis Travel

40-24 235 St.

Douglaston, NY 11363

Tel.: 718-423-6161

800-778-9847

Fax: 718-423-3979

e-MAIL: VYTTOURS@EARTHLINK.NET
web site: www.vytistours.com.

Atlantic Express corp.

800 - 775 - SEND ▼ 914 - 258 - 5133

Garantuotas, greitas ir saugus
siuntinių pristatymas

nuo DURŲ iki DURŲ

Siuntiniai pasieks gavėją per 6 savaites,
o oro paštu - per 14-a darbo dienų

į LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTIJĄ, BALTARUSIJĄ, RUSIJĄ

ATLANTIC EXPRESS CORPORATION
PICK-UP SCHEDULE FOR JULY OF 1999

July 27	New Britain, CT	11-12 noon
	New Haven, CT	2-3 pm
	Waterbury, CT	4-5 pm
July 29	Elizabeth, NJ	11-12 pm
	Kearny, NJ	1-2 pm
	Paterson, NJ	3-4 pm
July 30	Philadelphia, PA	11-12 noon
July 31	Brooklyn, NY	12-1 pm

For more information please call:
1 800-775-7363 or 914-258-5133

ECONOMY AIRFARES TO VILNIUS

New York-Vilnius-New York \$650 r.t.

One way to Vilnius \$410

FREGATA TRAVEL

250 West 57th Street, 1211

New York, NY 10107

Tel.: (212) 541-5707

RigaVen Travel Inc.

• We have GREAT CRUISES •

• Tours to Ireland, Scotland, England and Europe •

• Discover Costa Rica •

Low fares to VILNIUS

From New York - JFK

JUNE 14 - AUG 15 - \$800.-

SPECIAL LOW FARES ON SPECIFIC DAYS
"Limited availability" - Call for Details

with
FINNAIR
All Fares plus Tax

Call
INESE ZAKIS

136 W. Main St., Bay Shore, NY 11706

Tel. 516-665-4455 Fax 516-665-6164

1-800-291-8311

E-mail: RigaVen@worldnet.att.net

VILTIS - Hope

LITHUANIAN RELIEF PARCEL, INC.

368 West Broadway, Boston, MA 02127
Tel. (617) 269-4455 Fax. (617) 269-4836

- Siuntiniai į Lietuvą su pristatymu į namus. Jūros tranzito laikas tik dvi savaitės.
- Labdaros siuntiniai per GIFT OF HOPE programą.
- Perkraustymo į Lietuvą paslaugos.
- Pinigų persiuntimas į Lietuvą.
- Pigios telefono paslaugos.
- Telefono kortelės skambinti į Lietuvą.
- Vertimo paslaugos

NAUJOS PASLAUGOS

- Siuntinių persiuntimas iš Lietuvos į Ameriką (tik didesniais kiekiais).
- Perkraustymas iš Lietuvos į Ameriką.
- Komercinės siuntos iš Lietuvos į Ameriką.
- Informacija telefonu:
617-269-4455, 617-834-4577

Bostono Lituanistinės mokyklos mokslo metų užbaigimas

“Ne žemės derlumui, ne rūbų įvairumui, ne gamtos gražumui, ne miestų ir pilių tvirtumui gyvuoja tauta, bet savo kalbos išlaikymu ir vartojimu.”
(Mikalojus Daukša)

Šių metų gegužės 23 d. įvyko Bostono Lituanistinės mokyklos mokslo metų užbaigimas, diplomų įteikimas ir mokinių bei mokytojų pagerbimas. Nors visi mokiniai ir mokytojos džiaugėsi sulaukę šios dienos, niekas nesijautė laimingesnis kaip aštuoni šios mokyklos abiturientai: Gintas Adomkaitis, Aleksas Hauser, Alvydas Knašas, Loretta Kazakaitytė, Martynas Limantas, Simas Phillips, Aliukas Wolosenko ir Daina Žiaugraitė. Ši diena buvo skirta jiems, ištvermingai ir pagirtinai užbaigusiems dešimties metų lietuvių kalbos, literatūros, istorijos ir geografijos programas. Nuo šios dienos jų šeštadieniai tampa laisvi, jie galės nekaltai prailginti miego valandas ir paerzinti jaunesnius broliukus ir sesutes, kuriems dar reikės keltis ir skubėti į lietuvišką mokyklą.

Užbaigimo iššiklės prasidėjo šv. mišiomis šv. Petro parapijoje. Diena buvo pavasariškai graži, saulėta ir šilta. Į mišias susirinko mokyklos abiturientai ir mokiniai, jų mokytojai, tėveliai ir svečiai. Prieš pamaldas devintos klasės mokiniai atvedė už parankių garbingus abiturientus ir juos pasodino pirmuosiuose suoluose. Mergaitės buvo apsirengusios tautiniais rūbais ir šviežių gėlyčių ir rūtų vainikai dailino jų galveles. O berniukai buvo apsijuosę tautinėmis juostomis ir balti gvazdikai puošė jų švarkų atlapus. Per pamaldas naujasis parapijos klebonas kun. Žukas pasveikino abiturientus, kurie prisidėjo prie mišių apeigų.

Po šv. mišių visi susirinko į parapijos salę, kur tėvų komiteto paruoštas vaišių stalas laukė visų svečių. Mokyklos vedėja Daiva Navickienė pasveikino visus susirinkusius ir pradėjo užbaigimo iškilmes Amerikos ir Lietuvos himnais. Pristatydama kiekvieną abiturientą išskirtiniais apibūdinimais, ji įteikė užbaigimo atestatus. Tėvų komiteto vardu Rita Štuopienė įteikė kiekvienam abiturientui Kazio Daugėlos albuminį fo-

tografijų rinkinį “Išieiviai iš Lietuvos”. Leonardas Bacevičius, atstovaudamas kredito unijai “Taupa”, šypsodamas pabrėžė, kad abiturientams jau laikas pradėti skaityti ir kitokias knygytes, tai yra banko knygytes. Tuo jis ir apdovanojo abiturientus – po penkiasdešimt dolerių sąskaitomis “Taupoje”. Abiturientų vardu Gintas Adomkaitis ir

jie aktyviai dalyvavo visose mokyklos programose. Su džiaugsmu mokytoja Aldona Dabrilienė pristatė šiuos jaunuolius, sėkmingai užbaigusius aštuonerių metų lituanistinį kursą. Tai Lina Dabrilaitė, Vytenis Krukonis, Kristina Lingertaitė ir Paulius Manomaitis.

Toliau sekė visai mokyklai džiaugsmingas ir retas momen-

bos atsiųstą padėkos ženklą. Manau, kad galėčiau už visus tėvus drąsiai rašyti, kad mokytojos Dabrilienė ir Senutienė yra lyg Dievo atsiųsti pavyzdžiai, kokios mokytojos turėtų būti.

Toliau direktorė Daiva Navickienė įteikė mūsų mokyklos laimėtojams Švietimo Tarybos piešimo ir rašymo konkurso premijas. Jas gavo Lina Juozelskytė, Tauras Norvaiša ir Aura Neihardt. Iškilnių oficiali dalis užsibaigė devintos klasės paruoštu vaidinimu, tautosakos pasaka “Kvailutė sesuo”.

Pagal mokyklos tradiciją, užbaigimo iššiklės buvo vainikuotos abiturientų išleistuvėmis. Baigiamosios klasės tėveliai suruošė kuklų ir jautų ba-

Iš kairės: direktorė Daiva Navickienė, Aleksas Hauser, Gintas Adomkaitis, Daina Žiaugraitė, Simas Phillips, kunigas Žukas, Loretta Kazakaitytė, Alvydas Knašas, Martynas Limantas, Aliukas Wolosenko, mok. Mirga Girniuvienė

Aliukas Wolosenko padėkojo mokytojoms ir tėveliams už jų sėkmes ir “kančias”, kurios lydėjo per visus 336 šeštadienius. Abiturientai įteikė buvusioms mokytojoms po rožių puokštę. Taip pat buvo paruoštas foto-plakatas, kuris gausiomis nuotraukomis dokumentavo abiturientų klasės dešimties metų draugystę ir jų bendravimą ne tik mokyklos patalpose, bet ir skautų organizacijose, stovyklose, gimtadienio progose, pirmos komunijos ir sutvirtinimo iškilmėse ir įvairiuose lietuviškuose rengimuose.

Ne kiekvienais metais turi Bostono Lituanistinė mokykla progą pagerbti net dvi baigiančiųjų klases. Šalia dešimtokų šiomet buvo ir šauni aštuntokų klasė. Nors jie tik buvo keturi,

tas. Bostono Lituanistinė mokykla yra ypač laiminga turėdama dvi nuostabias gabias ir pasiaukojančias mokytojas. Šios mokytojos pašventė dvidešimt penkerius metus auklėdamos lietuvišką jaunimą. Jos yra išskirtinai gabios, švelnios, mielos ir užjaučiančios. Jų pasiryžimas, kantrybė ir meilė savo mokiniams stiprina mokinių meilę lietuviškam žodžiui. Su nepaprastu džiaugsmu ir pasididžiavimu mokyklos direktorė Daiva Navickienė pristatė šias ypatingas mokytojas – Aldoną Dabrilienę ir Liudą Senutienę. Kukliai su ašaromis akyse mokytojos Dabrilienė ir Senutienė priėmė ne tik Bostono Lituanistinės mokyklos sveikinius, bet ir Lietuvių Bendruomenės Švietimo Tary-

liuką abiturientams, jų mokytojoms ir artimiesiems netoliam priemiestyje, Algio ir Glorijos Adomkaičių namuose. Vaisės buvo skanios, gausios ir lietuviškos, o svarbiausias vietą užėmė skanumynai, tarp kurių buvo sveikimo tortai ir raguolis. Tėveliai pakėlė šampano taures už abiturientus, o Marija Eivaitė Hauser visų tėvų vardu padėkojo abiturientams už jų ištvermę, kuri prasidėjo prieš vienuolika metų ir užsibaigė šios dienos nepaprastu pasiekimu. Sugiedoję “Ilgiausių metų” visi lipkėjo abiturientams toliau stiprinti jų lietuvišką draugystę ir uoliau bendrauti lietuviškoje veikloje.

Marija Eivaitė-Hauser

Mirė Petras Sandanavičius

“Broleli mano, jaunasai mano, kas tau prisakė mumi palikti?”

Petras Sandanavičius

Birželio 1-ą dieną, ištiktas masyvaus širdies priepuolio, savo namuose Brooklyne staiga mirė mūsų brolis Petras. Žinia žaibo greičiu pasiekė artimuosius ir draugus, gyvenančius įvairiose vietovėse, ir pritrenkė ją išgirdusius.

Petras Gerardas Sandanavičius gimė 1951 m. rugpjūčio 31 d. Brooklyne. Lankė Apreiškimo parapijinę pradžios mokyklą, baigė Maironio Lituanistinę mokyklą. Mokslą tęsė St. Francis Prep berniukų gimnazijoje. Pastebėję jo meninius gabumus, mokytojai jį skatino stoti į Pratt Meno institutą, kuriame 1973 metais įsigijo bakalaurą laipsnį dailiojo meno ir grafikos srityse. Lankė Fordhamo Universiteto vasaros lituanistinius kursus. Petro kūriniai buvo išstatyti įvairiose amerikiečių ir lietuvių parodose, o iliustracijas buvo galima rasti leidinyje “Ateitis” ir kituose kultūrinuose žurnaluose.

Petras nuo mažens mėgo vaidinti ir juokinti. Atmintinos rolės suvaidintos “Pypkės” ir “Barzdos” spektakliuose su New Yorko Dramos vienetu. Jaunimo veikloje reikėsi ateitininkuose ir Lietuvos Vyčiuose, dainavo choruose, dalyvavo politinėje veikloje. Nuo 1978 metų persikėlė į Los Angeles, kur dirbo braižybos, kompiuterinės grafikos ir spausdinimo įmonėse. Ten begyvendamas, prisidėjo prie pirmųjų “Lietuvių Dienų” ruošos 1988 metais, talkininkavo leidžiant lituanistinės mokyklos metraščius, kūrė scenovaizdžius, grafiką, vaidino L.A. Dramos Sambūryje. Kaliforniečiai jį prisimins pagrįdinėje rolėje “Kalėdų Senelis iš Los Angeles” pastatyme.

1993 metais Petras sugrįžo į savo gimtinę Brooklyną ir į numylėtą Apreiškimo parapiją, kuri jį priėmė į savo glėbį kaip sugrįžusį sūnų. Petras greitai įsijungė į New Yorko kultūrinę ir parapijinę veiklą, dalyvaudamas Apreiškimo parapijos choro, dažnai giedodamas solo. Jis buvo parapijos tarybos nariu, šeiminkavo pokyliuose, kūrė ir atliko programas įvairiose šventėse, glaudė naujai atvykusius ir rūpinosi jais. Lietuvos Vyčių 41-oje kuopoje jam suteiktas antrasis laipsnis. Klebono V. Palubinsko žodžiais tariant, Petras buvo jo dešnioji ranka. Pastaruoju metu Petras steigė šachmatininkų būrelį.

Sunku išvardinti visus Petro talentus – jų buvo daug ir įvairių. Jais dalindavosi laisvai, su puikia nuotaika, nuoširdumu ir humoru. Turbūt dar svarbiau už šį našų indėlį į lietuvišką

veiklą buvo aiškiai juntama Petro meilė visiems. Ar priekavos puoduko, ar prie šachmatų lentos, ar savo numylėtame sode, Petras kiekvieną priimdavo, išklauso, davė, prajuokindavo, pavaišindavo. Žmogus jautėsi įvertintas, pagerbtas. Jo netekus, mes, jo šeima, netekome ir savo širdies dalies...

Jis buvo ištikimas brolis ir draugas, numylėtas sūnus, lietuvis ir, svarbiausia, krikščionis.

Šeimoms vardu dėkojame visiems, kurie taip gausiai dalyvavo Petro šermenyse ir laidotuvėse. Širdį truputį nuramino draugų šilti žodžiai ir prisiminimai. Nuoširdus ačiū vysk. P. Baltakiui už maldų sukalbėjimą, gen. konsului P. Anusui už atsisveikinimo žodžius, LB NY apylinkės pirm. Kęstui Bileriuui ir žmonai Astrai už atsisveikinimo pravedimą, Vladui Sidui, Bill Kumetai, Apreiškimo parapijos chorui, Donatui Čepinškui, Povilui Dulkei, Bill Kučinskui, p. E. Ruzgienei, prel. Cassatto ir visiems, atsisveikinusiems su Petru. Netruko nei ašarų, nei humoro. Ypatinga padėka skiriama klebonui V. Palubinskui ir kunigams Pakalniškiui, Railai, Volertui, jėzuitui Fr. Tony ir diakonui už gedulingų mišių atnašavimą ir nuoširdžius žodžius.

Petro draugai suvažiavo iš visur: Baltimorės, Penssylvanijos, Connecticuto, New Jersey, Buffalo, Kalifornijos. Ypač sujaudino vaikystės draugo Putino Baltrušaičio atvykimas iš Los Angeles, Michael Hollanderio sukurta daina Petrai, Glenn Urbono susikaupimo žodžiai kapinėse, pusseserės Birutės Grincevičiūtės albumas ir mintys Petro garbei... Petras buvo išskirtinis žmogus. Jo glėbis buvo platus ir švelnus.

Šv. Petras dabar turi draugą, o mes pasiilgsime jo.

Seserys:

Marytė Newsom su vyru Robertu, vaikais Aleksu, Sigita, Inga ir Irena Merlino su vyru Antanu, vaikais Jonu, Andriumi, Laura.

JAV paskelbtas 1999-ųjų

“geriausių” daiktų sąrašas

Į elitinio gyvenimo stiliaus kategoriją, kurią suteikia žurnalo “Best of the Best” skaitytojai, pateko aktorių Gwyneth Paltrow brangenybės, kurias sukūrė Harry Winston, bei Jerry Seinfeldo automobilis “Porsche 911”.

Žurnalas skelbia 1999-ųjų “geriausių” daiktų sąrašą, kuriame yra ir “Callaway” golfo klubas, itin pamėgtas Jungtinių Valstijų prezidento Bill Clinton. Sąrašas sudaromas jau 11-tą kartą.

“Neišvengiama, kad įžymybės ir pasaulio lyderiai perka ir naudoja aukščiausios klasės daiktus, kuriuos mūsų skaitytojai išrinko geriausiais šiais metais. Ar vertėtų lieti prakaitą,

jei nebūtų galima pasidžiaugti geriausiais dalykais?”, gegužės 25 d. sakė žurnalo leidejas Dan Phillips.

Skaitytojai rinko geriausius dalykus daugiau nei 170-tyje kategorijų. Tarp jų buvo rūbai, aksesuarai, transporto priemonės, vynai.

Geriausiu motociklu tapo Lyle Lovetto “Yamaha YZF-R1”, geriausiu kostiumu - Giorgio Armani kurtos eilutės, kurias dėvi Martin Scorsese ir Michael Caine, geriausiais marškiniais - Luigi Borelli marškiniai, kuriuos renka Rupert Murdoch, geriausiu laikrodžiu - Patek Philippe laikrodis, kurį segi Nicol Cage.

OmniTel Laikas

Palikimo tvarkymas - testamentas

(atkelta iš 3 psl.)

Turto šavininkas neturi teisės pakeisti “trust” nurodymų. Galimi “gift taxes”.

3. “Charitable remainder trust” - turtas paliekamas labdaros organizacijai. Pervedėjas gali gauti pajamas iš to turto iki 20 metų ir gali jį visą 5 metų laikotarpiu nurašyti nuo federolinių mokesčių. Sudarant šį “trust”, panaikinami arba atidedami “capital gain” mokesčiai, bet už tai šavininkas atiduoda savo turtą labdarai organizacijai.

4. “Irrevocable life insurance trust” - pajamos iš gyvybės apdraudos yra atskirtos nuo šio “trust” sudarytojo palikimo ir įgalina turto paveldėtojus turėti lėšų, kad galėtų užmokėti palikimo mokesčius, bet gali už tai tekti užmokėti dovanos ar palikimo mokesčius.

5. “Credit shelter trust” - sudaromas, sudarant “living trust”, ar rašant testamentą. Mokesčiai yra nuimami nuo likusio gyvo vyro žmonos turto ir leidžia gyvam likusiam ir paveldėtojams - įpėdinams naudotis “unified estate and gift tax” kreditu. Šis

“trust” gali paveldėtojams perleisti iki 1,25 milijono dolerių vertės turto, už kurį nereikia mokėti mokesčių.

6. “Qualified terminal interest property trust” - leidžia šio “trust” sudarytojui/jai teikti pajamas po jo/jos mirties antrajai/jam žmonai/vyru, tuo pačiu apsaugant turtą pirmosios/jo žmonos/vyro vaikams.

Kaip matote, yra įvairių būdų, kuriuos galite pasirinkti tvarkydami savo uždirbtą ir sutauptą turtą. Neatidėkite to rytojui, kuris gali neateiti, bet darykite šiandieną.

Gaila matyti, kai žmonės neturi testamentu ar kito dokumento ir numiršta, vaikai ir giminės tampa teismuose - tas kainuoja daug pinigų ir laiko. O yra ir tokių žmonių, kurie neturi giminių, tada jų didelį sutauptą turtą paima miestas ar valstybė, o patys žmonės palaidojami kaip didžiausi vargšai.

Naudotasi medžiaga iš “Chicago Tribune” (1998.09.21)

Parengė B. Jasaitienė ir A. Šmulskienė

Zanavykės palaikai palaidoti Lietuvoje

Magdalena Kriaučiūnienė-Andriusytė, zanavykė, 22 metus gyvenusi Putname ir paskutiniuos 6 metus globota Matulaičio slaugos namuose, mirė 1998 m. lapkričio 30 d. Laidotuvių apeigos su šv. Mišiomis atliktos Marijos Nekalto Prasidėjimo seselių vienuolyno koplyčioje gruodžio 3 d. Tačiau jos sudeginto kūno pelenai urnoje, jos priešmirtiniu pageidavimu, jos vyro dr. Juozo Kriaučiūno buvo nuvežti į Lietuvą ir palaidoti Žemėsios Panemunės kapinėse, prie Kriaučiūnų šeimos kapų. Laidotuvės vyko 1999 m. birželio 12 d. po šv. Mišių vietos bažnyčioje. Laidotuvėse dalyvavo laidojamosios ir jos vyro giminės, atvykę iš Kauno, Vilniaus, Dūkšto, Marijampolės, Panevėžio, Kriūkų ir vietiniai, taip pat Šakių rajono (apskrities) kultūrininkai bei Zanavykų krašto muziejaus vadovai, kurie kalbomis prie kapo ir polaidotuvių pietų metu atsisveikino su mirusia.

Mirusioji buvo buvusi tarpukario metais Šakų rajone

(apskrityje) 5 metus mokytoja, mokyklų sporto švenčių vadovė, Žem. Panemunės moterų šaulių vadė, tautininkų sąjungos skyriaus valdybos narė ir paskaitininkė, moterims šeiminkystės kursų pradininkė. Tokią veiklą ji tęsė ir perkelta į kitą apskritį: Zapyškyje, Rumšiškėse, Kauno apskr. ir vėl Kudirkos Naumiestyje. Vokietijoje, karui pasibaigus, buvo Hannoverio DP stovyklos lietuvių keturklasės-vidurinės mokyklos mokytoja ir skaučių būrelio vadovė. Amerikoje gyvendama, keliose vietose, pradžioje veikė skautuose, vėliau buvo pagalbinio moterų skyriaus narė, taip pat amerikiečių gydytojų žmonių organizacijos veikli narė. Dėl veiklos ji yra įtraukiama į zanavykų, pasižymėjusių kultūrine ir tautine veikla, narių tarpą.

Magdalena, ramiai ilsėkis tėvynės žemėje.

Jos išsamesnis gyvenimo ir veiklos kelias buvo aprašyti periodikoje: “Drauge”, “Darbininke” ir “Zanavykijoje”.

J. Kr.

DARBININKAS

341 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207

E-mail: jkeleras@aol.com

Redakcija (718) 827-1352
Redakc. FAX .. (718) 827-2964
Administr. (718) 827-1351

Spaustuvė (718) 827-1350
Vienuolynas ... (718) 235-5962
Vyskupas (718) 827-7932
Salė (kor.) (718) 827-9645
Salės adm. (718) 235-8386

Šis yra pirmas "Darbininko" numeris po atostogų. "Darbininkas" neišėjo liepos 9 ir liepos 16 d. Šiame numeryje kiek pavėluotai spausdiname straipsnius, kurie netilpo priešatostoginiame numeryje.

Ateitininkų savaitė Kennebunkporte, ME

Ateitininkų sedraugių poilsio savaitė Kennebunkporte, ME, bus rugpjūčio 14-21 d. Savaitės vadovas komendantas - dr. Alfonsas Stankaitis, kepelionas kun. Antanas Diškevičius. Kiekvieną rytą - 8 val. mišios. Vakarinė programa 8 v. v. Rugpj. 14 - Frances Covalieski-Kavaliauskaitės piano koncertas; rugpj. 15 - literatūros vakaras, praveda Paulius Jirkus; rugpj. 16 - dr. Vyt. Vyganto minėjimas; rugpj. 17 - dr. Jono Gylio paskaita "Modernūs vaisiai"; rugpj. 18 - "Ką mes žinome apie dangų" - sesuo Ona Mikailaitė; "Mūsų darbas ir ateitis" - sesuo Paulė Savickaitė. Tą pačią dieną 10 val. ryto pasitarimas ateinančių metų savaitės reikalais. Rugpj. 19 - kun. dr. Kornelijaus Bučmio paskaita "Užgošta Šv. Dvasia ir Dievas Tėvas". Rožančius. Rugpj. 20 - solisčių Ginos Čapkauskienės ir Angelės Kiaušaitės koncertas, akompanuoja dr. Saulius Cibas. Vaisės. Ateinančiais 2000 metais ši poilsio savaitė bus rugpjūčio 12 - 19.

Viešpaties Atsimainymo parapijos žinios

Liepos ir rugpjūčio mėnesiai - ir atostogų metu - sekmadieniais lietuviškos mišios bus aukojamos įprastu laiku - 11:15 val. ryto.

Lietuvos Vyčių 110 kuopos sekantis susirinkimas įvyks rugpjūčio 29 d.

Liepos 31 rugpjūčio 1 savaitgalį pas mus viesės kun. Joseph Uko, kuris trumpai pasakos apie tikinčiųjų gyvenimą Calabar arkivyskupijoje, kuri randasi Nigerijoje, Afrikoje. Bus daroma speciali rinkliava Tikėjimo propagavimo draugijai.

Viešpaties Atsimainymo šventė, kuri šiemet išpuola rugpjūčio 6 d., mūsų parapijoje bus švenčiama sekmadienį, rugpjūčio 8 d. Visi parapijiečiai kviečiami tą dieną dalyvauti mūsų parapijos šventėje ir padėkoti Dievui už visas suteiktas malones ir prašyti, kad Jis ir toliau laimingų mūsų parapiją

Už a. a. prel. Prano Bulovo sielą mišios bus aukojamos š. m. rugpjūčio 4 d. 9 val. ryto Šv. Aloyzo bažnyčioje Great Neck, NY. Mišias užprašė Great Neck vyčiai. Visi kviečiami dalyvauti.

Vyskupas Paulius A. Baltakis, OFM, liepos 19 d. grįžo iš kelionės po Vokietiją ir Lietuvą. Liepos 23 išvyksta į Kanadą ir grįžta rugpjūčio 10 d.

Lietuvių Katalikų Religinės Šalpos pavasario/vasaros vėjus artėja prie galo. Visi rėmėjai, kurie gavo loterijos knygetes, prašomi jų šakneles nelaukiant grąžinti. Loterijos laimikių traukimas įvyks Apreiškimo parapijos salėje sekmadienį, rugpjūčio 8 d., tuojau po 11 val. sumos Apreiškimo bažnyčioje, N. 5th ir Havemeyer Sts., Brooklyne. Veiks ir "mini loterija", kuriai tinkami fantai gali būti atvežti į LKRŠ istaigą arba atsiųsti paštu.

Hamiltono "Aukuro" ir Šiaulių teatro aktoriai pasirodys Kultūros Židinio didžiojoje salėje sekmadienį, rugpjūčio 29 d., 2:30 val. popiet, suvaidindami Stasio Lauciaus keturių veiksmų vaidinimą **"Ponios Žydrienės bendrabutis"**. Režisierė Elena Dauguvietytė-Kudabienė. Prieš spektaklį nuo 12:30 val. popiet bus galima paplėtauti, atsigalvinti gerimais ir užsigardžiuoti Zinos pyragais. Šią popietę rengia Kultūros Židinio Taryba, LB Queens ir LB Long Island apylinkių valdybos.

Lietuvių susiartinimo šventė - metinis piknikas Nek. Pr.Seserų vienuolyno sodyboje Putnam, CT, šiemet įvyks **sekmadienį, liepos 25 d.** Dėl daugiau informacijų žiūr. skelbimą šio puslapio apačioje. Iš New Yorko autobusas į pikniką, deja, nevyks. Daug žmonių vyksta privačiais autmobiliais.

Juozas Siminkas, gyv. Greenlawn, NY, birželio 20 d. mirė savo namuose, sulaukęs 82 metų amžiaus. Nuliūdime liko žmona Marytė ir keturios dukterys: Vilija, Aušra, Rūta ir Rasa. Palaidotas birželio 22 d. Šv. Karolio kapinėse Farmingdale, NY.

Apreiškimo par. žinios
Parapijos apatinėje salėje sekmadieniais po 11 val. mišių pradėti šachmatininkų žaidimai. Dėl informacijų skambinkite Ed. Stakniui tel. 718 523-5817.

Baisiojo Birželio minėjimas New Yorke

Apreiškimo parapijos taryba ir Lietuvių Bendruomenės NY apygarda birželio 13 d. Apreiškimo par. bažnyčioje ir salėje atžymėjo 1941 m. birželio 14 d. pradėtus išvežimus. Klebonas - emeritas kun. Vyt. Palubinskas su parapijos tarybos ir kitų pagalba gražiai išpuošė bažnyčią ir salę, o LB New Yorko apygarda pasirūpino minėjimo programa.

Minėjimas pradėtas koncelebruotomis šv. mišiomis, kurias aukojo kun. V. Palubinskas, kun. St. Raila ir kun. J. Pakalniškis. Giedojo parapijos choras, vad. Astos Barkauskienės. Šv. mišių auka buvo skirta mūsų brolių ir seserų intencijai: už mirusiųjų kankinių sielų ir dar gyvenančių buvusių tremtinių palaimą. Kun. V. Palubinskas savo pamokslė prisiminė 1941 metų ir jau vėlesnius trėmimus, kai tūkstančiai mūsų nekaltų žmonių - senų, jaunų, vaikučių buvo išgrūsti į siaubingąjį Sibirą ir kitas vietas vergiškiems darbams, kankiai ir mirčiai, iš kur dauguma jau nebeįgrįžo. Po pirmųjų 34,000 ištremtųjų sekė kiti. Iš viso mūsų tauta neteko apie 700,000 savo tautiečių II-jo Pasaulinio karo ir sovietų okupacijos metais.

Po pamaldų procesija nuėjo prie lietuviško kryžiaus aikštelėje prie bažnyčios, pasimeldė už žuvusius ir sugiedojo Lietuvos ir Amerikos himnus. Taip prasmingai ir pamaldžiai įvykdyta pirmoji minėjimo dalis.

Tada didžioji dalyvių dalis nuėjo į salę, kur parapijos tarybos buvo maloniai sutikti ir pavaišinti užkandžiais ir kavute.

Toliau vyko minėjimo programa, kuriai vadovavo parapijos tarybos pirm. Vladas Sidas. Kun. V. Palubinskas pradėjo programą susikaupimo valandėle ir bendra Viešpaties malda *Tėve mūsų* visų nukentėjusiųjų intencija. Lietuvių Bendruomenės NY apygardos pirm. Kęstutis Bileris išsakė anų dienų tragišką Lietuvos istoriją. M. Kumetienė paskaitė parinktų aprašymų apie tremtinių baisias kančias iš-

Lietuvos laukų Madona - Domicėlė Tarabildienė

vežimų kelionėje, apie neapsakomas skriaudas, vargus ir mirtis lediniame Sibire ir kitur. A. Pliūra padeklamavo keletą minėjimui pritaikytų eilėraščių.

Minėjimo pabaiga buvo itin jaudinanti. Mat rengėjai parūpino įdomių P. Peniko vaizdajuosčių, kurios čia buvo parodytos. Skaudi tremtinių istorija, gyvenimas kalėjimuose, lageriuose. Prikautė jau pirmieji vaizdai - tolimi iki begalybės traukinių bėgiai, kuriais riedėjo prekiniai vagonai su tūkstančiais nekaltų tautiečių, gyvuliškai tremiamų ir nežinių. Lyg kar-tu išgyvenome tų pirmųjų išvežamųjų baime ir širdgėlą, kartu metėme paskutinį žvilgsnį į savo paliekamus namus, į tėvynės laukus...

Ypač šurpi ir jaudinanti buvo vaizdajuostė su karstuose sugrąžintais mirusiųjų tremtyje

tėvynainių palaikais, kaulais ir kaukolėmis. Kiek daug neapsakomų skausmų turėjo pernešti mūsų brangieji Lietuvos žmoneliai!... Jaučiau, kad su manim salėje ašarojo ne vienas žiūrovas...

Puikiai pagaminta ir Kryžių kalno vaizdajuostė. Tai tikras gyvo tikėjimo ir meilės Kristaus Kryžiui ir mūsų kraštui Lietuvai paminklas.

Žiūrovai liko dėkingi už šias ismintinas vaizdajuostes, už surengtą svarbaus mūsų tautos įvykio paminėjimą.

Lietuvių Katalikų Religinė Šalpa su savo informaciniu stalu ir naujausiomis knygomis iš Lietuvos pasitarnavo LKR Šalpos reklamai, geram minėjimų rengėjų įvaizdžiui. Padėka Šalpos uoliai reikalų vedėjai Vidai Jankauskienei ir visiems rėmėjams.

K. St. R.

Neįprastas muziejus Kelmėje

Kelmėje yra vokiečių rašytojo Karl May indėnų muziejus. Jis įkurtas Kelmės mokytojo Jono Vadeikio atminimui. Jonas Vadeikis trečiąjį kvirtąjį mūsų amžiaus dešimtmečiais išvertė į lietuvių kalbą Karl May romanus "Winnetou", "Per dykumą", "Sidabro ežero turtai", ir įtraukė juos į lietuvių lektūros kontekstą. Lygiai prieš 70 metų - 1929 metais - lietuviškai išėjo pirmoji Karl May knyga - kelionių apysaka "Per dykumą". Rašytojo muziejų Kelmėje padeda kurti daug žmonių, kurie, matyt, dar vaikystėje susižavėjo žmogumi, kuris, neišeidamas iš savo namų Radebeule mieste, sugebėjo taip

vaizdingai aprašyti indėnų gyvenimą ir juos supusią gamtą, kad dauguma žmonių ir užaugę liko jo kūrybos gerbėjais. Angliakasy iš Vokietijos Gerd Hardacker padovanojo muziejui 96 eksponatus, geografijos mokytoja iš Vilniaus Rūta Tornau padovanojo jau bibliografinę retęnybę tapusį 1933 metais išleistą šešiatomį "Winnetou". Nuo Raseinių kilęs, dabar Queens Vil-lage gyvenąs Kęstutis Čerkeliūnas atsiuntė indėnų ritualinių figūrėlių, indėnų naudotą "sapnų gaudyklę", 300 pašto ženklų kolekciją apie Amerikos indėnų kultūrą ir istoriją, Rimas Bagdonas iš Hamilton ir Amadeo Cu-

viechioli iš Burlington Kanadoje, muziejui padovanojo kovos skydą su Kanados indėnų genčių piešiniais, indėnų vadų ritualines ietis. Muziejui talkininkauja seimo narys Vytautas Dudėnas, dailininkė R. Lelytė, žurnalistas Leonas Stepanauskas, Henrikas Paulauskas, Albertas Laurinčiukas, rašytojai Teodoras Čedauskas iš Lietuvos ir Giedrė Cudauskienė iš Los Angeles, CA, Izolda Poželaite-Davis iš Australijos, Peter Krumbygel iš Vokietijos. Muziejuje jau sukaupta apie 1000 eksponatų.

LR

SKELBIMAI

Jaunimo Diskoteka, rengiama Lietuvių Atletų klubo, vėl įvyks K. Židinyje rugpjūčio 13 d. 8 val. vakaro.

Vilties siuntinių agentūra praneša, kad sekantis konteineris su siuntiniais išeina rugpjūčio 2 d. Iki to laiko galite siuntinius perduoti Vilties atstovui New Yorke **Algiui Jankauskui tel. (718) 849-2269**. Su juo galite susitarti dėl siuntinių paėmimo iš namų.

Ieškoma moteris iš Lietuvos New Yorko priemiestyje trijų vaikų ir namų priežiūrai. Pageidautina minimali anglų kalba ir eventualiai vairavimo leidimas. Geras atlyginimas. Skambinti tel. 1-914-358-8767.

Išnuomojamas nedidelis kambarys dirbančiam asmeniui. Galima nuomoti ir savaitgaliams. Arti traukinio. Skambinti vakarais tel. (718) 849-6354.

SKELBIMAI

Tik 46 centai už minutę skambinant į Lietuvą; 9,9 cento - JAV; negi atsispirsite tokiam RSL/CYBERLINK pasiūlymui? Lietuvius aptarnauja nuo 1986 m. Nemokėsite nei mėnesinių, nei registracijos mokesčių. Jokio papildomo kodo. Teiraukitės lietuviškai nuo 5 iki 9 val. vak. tel. 708-386-0556. (sk.)

Moterims siūlomi darbai amerikiečių šeimose. Turi susikalbėti angliškai, mėgti vaikus, žinoti namų ruošos darbus. Patikima agentūra. Tel. (516) 377-1401. (sk.)

Lietuvis, lauko priežiūros darbu (landscaping/maintenance) bendrovės savininkas, Washington, DC, **ieško dviejų darbininkų**, kurie galėtų atlikti lauko priežiūros darbus. Pradinis mokestis \$6.00 į val. ir viršvalandžiai. Reikalingas darbo leidimas. Suteikiamas pigus butas - 130 dol. mėnesiui. **Tel. (202) 244-2373.** (sk.)

Parduodamas Vilniuje Gedimino pr. netoli Parlamento rūmų pagrindinai atremontuotas ir įrengtas **butas**. 5 kambariai, virtuvė ir vonia. Šviesus, 4-tame aukšte, nauja graži laiptinė. Patogi, prestižinė vieta. 130,000 dol. Tel. (617) 796-9687 vakarais. (sk.)

Butai pensininkams, modernūs, erdvūs, savarankiškai tvarkytis, gražioje aplinkoje, Nekalto Prasidėjimo Marijos seserų priežiūroje. Pasinaudokite šia proga, kreipkitės: Villa Maria, P. O. Box 155, Thompson, CT 06277. (sk.)

"LIETUVOS AIDAS" - Vilniuje leidžiamas patriotinės minties ir plačios informacijos dienraštis, siuntinėjamas oro paštu kas savaitę po 5 numerius voke, skaitytoją pasiekia per 3 dienas. Lietuvos paštui nuo 1998.06.01 jo siuntimo kaina pakėlus 43%, arba 40 dol. per metus, dabar "Lietuvos aido" prenumerata JAV kainuoja: metams - 170 dol.; pusei metų - 90 dol.; ketvirčiui metų - 46 dol. Čekiai rašomi "Lietuvos aido" vardu ir su adresu siunčiami "Lietuvos aido" įgaliotiniui JAV Broniui Juodeliui - 239 Brookside Lane, Willowbrook, IL 60514-2914, USA. Tel. 630 986-1613.

Kretingos pranciškonų labdaros valgyklai, kuri buvo aprašyta DARBININKO Nr. 29, aukojo: Agota Dižiūnas, Chicago, IL - 20 dol.

Therese Balsavich, Brocton, MA - 10 dol.

Norintieji prisidėti prie šios valgyklos išlaikymo, prašomi aukas siųsti:

Franciscan Fathers
361 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207.

Pažymėkite, kad tai jūsų auka Kretingos vienuolyno labdaros valgyklai.

Baltijos-Amerikos Terapijos ir Chirurgijos klinika Vilniuje pasirūpins Jūsų artimųjų ir Jūsų sveikatos ištyrimu ir gydymu. Informaciją apie sveikatos priežiūros ir vaistų gavimo paslaugas suteikia "Artis Media" c/o Algimantas Pliūra, MD, Pharm.D. Kreiptis tel.: 718 850-3576, 6-11 pm; paštu: 87-85 96th St., Woodhaven, NY 11421-2218; e-mail: ArtisMedia@worldnet.att.net (sk.)

Atlantic Express corp., siuntinių į Lietuvą persiuntimo bendrovė, siuntinius vėl priims **liepos 31 d.**, šeštadienį, nuo 12 val. iki 1 val. popiet Kultūros Židinio kieme. Dėl informacijų - **tel. (914) 258-5133.**

Siuntiniai į Lietuvą laivu arba oru. Pinigai pervedami doleriais per 2 - 5 dienas.

TRANSPAK,
4545 W. 63rd St.
Chicago, IL 60629
tel. (773) 838-1050.

sekmadienį, liepos 25 d.
Nek Pr. Marijos Seserų
vienuolyno sodyboje
PUTNAM, Connecticut

METINIS PIKNIKAS

Lietuvių Susitikimo Šventė

11:00 Koncelebruotos ŠV. MIŠIOS

Pagrindinis celebrantas: svečias iš Lietuvos -
Tėvas Algimantas Gudaitis, SJ

12:00 VAIŠĖS, užsiėmimai

3:00 Neringos stovyklautojų PROGRAMA
Vėlavų nuleidimas

4:00 Didžiųjų dovanų TRAUKIMAS

4:30 MALDOS VALANDĖLĖ už Lietuvą

5:00 ŠOKIAI ir ŽAIDIMAI visiems

*Atvykite pabendrauti ir pasidžiaugti -
pasikvieskite ir savo draugus!*

... Esi kunigas per amžius! ...

Brooklyno Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo parapijos
administratorius mons. David Cassato,
parapijos taryba ir visi parapijiečiai
nuo širdžiai sveikina

kunigą **VYTAUTĄ PALUBINSKĄ**

jo 45-ųjų kunigystės metinių
proga.

Linkime buvusiam klebonui Vytautui

gausių gerojo Dievo malonių

ir dar daug gražių, prasmingų gyvenimo dienų!